

שנת התשמ"ט

הישיבה המאה שמונים ותשע (קפ"ט)

ביום כ"ז בטבת התשמ"ט (4 בינואר 1989), בשעה שלוש אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים ש' אברמסון, ש' אירמאי, י' בלאו (יו"ר), א' בנדויד, ז' בן-חיים, מ' בר-אשר, א' ברוידא, ג' גולדנברג, י' ייבין, א' מגד, ש' מורג, א' פורת, גב"ע צרפתי, מ"צ קדרי, ח' רבין, י' רצהבי, י' שבטיאל;
החברים-היועצים האדונים א' אבנר, א' אלדר, י' מנצור, ר' סיוון, י' פליקס, א' שמעוני;
המנהל הכללי, הא' נ' אפרתי, עובדי האקדמיה הגב' ש' בהט, ד' בן-ישראל, ר' וייס, מ' זמלי, ז' רביבו, צ' שפירא, והא' י' לוי וי' ינאי.

- סדר היום:**
- א. ברכות
  - ב. לזכר הא' שמעון הלקין
  - ג. ענייני דקדוק:
    - 1. גזרת פ"נ
    - 2. קיבוץ וקמץ קטן בשמות
    - 3. קמץ גדול לפני סיומת "אי" (כגון: מחסנאי, הגדסאי)
  - ד. שונות:
    - 1. אישור זיכרונות קפ"ז-קפ"ח
    - 2. הגשת דו"ח המזכירות המדעית לשנת התשמ"ח
    - 3. אישור המילון לתרמודינאמיקה והנדסה כימית

א. ברכות

הא' בלאו (יו"ר): אני פותח את הישיבה של מליאת האקדמיה ללשון בברכה לאחדים מן החברים. מר שמשון מלצר, שאינו נמצא פה, הגיע עכשיו לגבורות, ואנחנו מברכים אותו, משורר דגול, חבר נכבד ובן אדם יקר מאוד, שימשיך ליצור וימשיך לעזור לנו בעבודתנו באקדמיה.

ברצוני לברך את מר אהרן מגד לקבלת הפרס על ספרו פויגלמן, וברצוני לברך את הא' ישראל ייבין על קבלת פרס ישראל.

ב. לזכר חבר

הא' בלאו (יו"ד): בכ"ז במרחשוון הלך מאתנו הפרופ' שמעון הלקין, שהיה מכותר בכותר של שירה ובכותר של מחקר, מי שייסד את המחקר המודרני של הספרות בארץ. הפרופ' קדרי יספיד אותו.

הא' מנחם צבי קדרי:

לזכר שמעון הלקין

בהעלאת דמות המופת של הפרופ' שמעון הלקין ז"ל מן הדין להתעכב על פרטים מרכזיים מתולדותיו. אלא שיש להבחין במקרהו של אדם כהלקין בין הביוגרפיה הכרונולוגית ובין הביוגרפיה הספרותית שלו. בביוגרפיה של הלקין האיש אנו מוצאים שהוא נולד בשנת 1898 בדובסקי (פלך מוהילב ברוסיה הלבנה). כשהוא בן שש-עשרה (1914) הוא מגיע עם משפחתו לארצות הברית. הוא לומד לתואר הראשון במדעי הרוח ולתואר השני בחינוך, ולאחר מכן הוא מוכתר בתואר דוקטור לפילוסופיה בהיברו יוניון קולג', ב-8/1947. בשנת 1928 הוא בא לראשונה לארץ ישראל, שב, וב-1932 נושא אישה ועולה לארץ. ב-1939 הוא חוזר לארצות הברית ושוב עולה לישראל ב-1949, כשהוא מתמנה פרופסור לספרות העברית החדשה באוניברסיטה העברית.

אולם עיקר תולדותיו של הלקין, מעשיו בתחום הספרות העברית, נכתבו על ספר כביוגרפיה ליטראריה בידי בועז שכביץ' בשם "יערות מתוהמים" (נכללה בספר היובל, תשל"ה, עמ' 41-222).

מאלף הוא גם העיון בתחנות חייו של הלקין, משום שיש בהן כדי לייצג את ההיסטוריה הלאומית-החברתית של יהודי מזרח אירופה, ובייחוד של רוסיה, בראשית המאה. הלקין הוא חלק מאותם גלי ההגירה הגדולה של יהודי מזרח אירופה שהגיעו אל ארצות הברית לפני מלחמת העולם הראשונה. הוא גדל בארצות הברית והופך לשותף פעיל ומתסיס של הציבור המשכיל העברי בה, ותוך כדי כך הוא מתקשר בקשרי רוח ובקשרי חברה עם ארץ ישראל, עד שהוא מוצא את דרכו לארץ, עולה אליה ומתערה בה. ולא עוד, אלא שהוא נמנה על העומדים ראשונה בין מעצבי פניה בחיי הספרות ובתחום הרוח בכלל.

האירועים הפנימיים בנפשו של אדם, כפי שחוהו אותם הלקין הצעיר והלקין הבוגר, שוב אינם עניין לציון תחנות בביוגרפיה החיצונית שלו: הם הם גופי העניינים בביוגרפיה הליטרארית שלו, כפי שאפשר לדלות אותם מיצירותיו. אין צריך לומר, שגם בהם משתקפת דמותו של דור, בעיצובו האמנותי של המשורר והמספר שמעון הלקין. דמותו המיוחדת של הלקין האצילה על תלמידיו, מהם שעתידים היו להיות משוררים וסופרים, מהם מבקרים וחוקרים, ומהם מורים לספרות ברמות לימוד שונות. תלמידיו וחבריו הביעו לא אחת את הוקרתם למורם שהשפיע הרבה כל כך מרוחו עליהם, ובהזדמנויות שונות כיבדוהו בספרי יובל. למלאות לו שבעים שנה יצא לאור הספר "מחקרי ספרות" בעריכת עזרא פליישר (הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תשל"ג; 280 עמודים); ליובלו השבעים

וחמש נתפרסם ספר היובל לשמעון הלקין בעריכת בועז שכביץ' ומנחם פרי (הוצאת ראובן מס, ירושלים, תשל"ה; 845 עמודים), ובספר יובל זה כבר מצוי מדור המוקדש ליצירתו של בעל היובל; ובשנת תשל"ח הופיע בעריכת דן לאור "מבחר מאמרי ביקורת על יצירתו" (עם עובד, תשל"ח; 224 עמודים).

אף הקהילה הרחבה יותר של החברה בישראל הכירה בייחודו ובתרומתו של הלקין לחיי הרוח ולחיי היצירה בארץ, וכיבדוהו בפרסים על עבודתו. ב-1953 הוא זכה בפרס טשרניחובסקי לתרגומי מופת על "עלי עשב"; ב-1968 קיבל את פרס ביאליק לספרות יפה על "מעבר יבק"; וב-1975 נתכבד בפרס ישראל לספרות, מעין הכרה במפעל חיים שהיו בסימן הספרות העברית.

בניביליוגראפיה של כתבי שמעון הלקין שהתקין רפאל וייזר (ספר היובל, בעריכת ב' שכביץ' ומ' פרי, עמ' 11-39) נרשמו 14 ספרים, כ-140 שירים, 20 סיפורים, 38 מאסות ומאמרים, 96 דברי הערכה וביקורת, 13 תרגומי ספרים, כ-50 תרגומים נוספים, ועוד 21 שיחות וריאיונות, ומדורים ל"שונות" ול"תוספות". 19 מיצירות הלקין תורגמו לשפות שונות. יבול זה מעורר כבוד לא בכמותו ובאיכותו בלבד, אלא גם בגיוונו. בעל-כורחך אין אתה יכול לסווג את מחברם כמשורר, כסופר, כמתרגם, כמבקר וכחוקר ספרות, משום שהלקין היה כל אלה יחד. המאפיין אותו בכל עיסוקיו אלו בתחום הספרות, שהוא ממוג בתוך עצמו את הפעילות הספרותית לענפיה ולגווניה לשלמות אחת, כשנסוך על כולה כוח היצירה שלו. הלקין היה אמן יוצר לא כמשורר וכסופר בלבד, אלא גם כמתרגם, כמבקר וכחוקר ספרות כאחד. היצירות שבאישיותו בכל מפעלו הספרותי הייתה סוחפת כל כך, שהיא עיצבה גם את דרך עבודתו בהוראה: גם כמורה לספרות באוניברסיטה העברית הוא היה אמן יוצר, יוצר שיטה ובונה אסכולה.

עד כמה גדולה הייתה המהפכה בלימוד הספרות העברית החדשה באוניברסיטה עם כניסתו של הלקין לנהל את החוג, אפשר לראות במאות ובאלפים של תלמידיו שהיו כרוכים אחריו בזמן ששמעו את לקחו ונשאר חסידיו לאחר שיצאו את שערי האוניברסיטה. מימיו הראשונים של הלקין בראש החוג נשתנו בו סדרי בראשית: הסל סדר "תולדות הספרות העברית", שהייתה שם נרדף לביוגראפיות ולביביליוגראפיות של יוצרי הספרות, למחרוזות סדורות או משולבות של אנקדוטות על הסופרים, על בני משפחותיהם ועל מי שנקלע לדרכם בחייהם. במקום ביו-ביביליוגראפיה ובמקום כרוניקה באה תורת הספרות כמקצוע לעצמו במדעי הרוח, חקר היצירה כיצירה אמנותית בזכות עצמה, ומעמדה בתוך הספרות הנכתבת בימיה במרכזי התרבות האחרים במערב.

החידוש והמפנה באופי הדיסציפלינה בירושלים ריכזו את התעניינות הקהל גם מחוץ לכותלי האוניברסיטה. פולמוס שבקנאת סופרים הדהד לעתים בחוצות קריית ספר, מחוגים שראו את עצמם אף הם בני בית באותן תורות ובאותם כלי ביקורת שהלקין הביאם עמו אל הקאתדרה שלו. לפני כן לא הייתה כתובת למחלוקת מעין זו, והלקין נענה לאתגר שבצחצוח החרבות.

הלקין היה בין מרחיבי הלשון העברית לא כבלשן אלא כיוצר בלשון, כמשורר וכסופר וכחוקר הספרות. עדיין לא נעשתה עבודה על חידושי הלשון שלו, אולם אפילו עיון מקרי

2. הנו"ן מתקיימת במלים הנביט, הנגיד, הנפיק, ינסיק (במקורו: ס-ל-ק), שנתייחדה להן משמעות שונה ממקבילותיהן שבהבלעת הנו"ן (הביט, הגיד, הסיק, הפיק).

כפי שידוע לכם, כבר במקרא יש פה ושם צורות בודדות אשר הנו"ן מתקיימת בהן. בעברית המאוחרת יותר, ובמיוחד בעברית החדשה, שמרנו על הנו"ן במקרים מרובים גם כשהיא באה בשווא נה, כלומר ללא תנועה, ללא חציצה לפני עיצור אחר. הניסוח הזה קובע אפוא שבעתיד, כפי שנהגו גם עכשיו, מותרים נהיה ליצור צורות חדשות ללא הבלעת הנו"ן אלא בשמירתה. רק שיש צורות מקראיות אשר בהן ההשמטה של הנו"ן היא בחינת חובה. לפניכם כאן רשימה, שהתקינה אותה הגב' בהט, מזכירת הוועדה, ובאים פה הפעלים המקראיים אשר הנו"ן נושרת בהם. ההצעה היא להתיר את שמירת הנו"ן במקרים האחרים. יש פעלים שבהם שמירת הנו"ן לעומת הבלעת הנו"ן היא בחינת ניגוד מורפופונמטי; פירוש הדבר, שיש הבדל בהוראה בין הצורה בשמירת הנו"ן לבין הצורה בהבלעת הנו"ן. אתם רואים את הרשימה הקטנה הזאת בסעיף 2: "הנו"ן מתקיימת במלים הנביט, הנגיד, הנפיק, ינסיק, שנתייחדה להן משמעות שונה ממקבילותיהן שבהבלעת הנו"ן". אפשר להוסיף כאן לפחות את הצורה הנְדִיר לעומת הַדִיר, ובוודאי אפשר יהיה בחיפוש ארוך יותר למצוא צורות אחרות. זה אפוא החלק הראשון של החזור. הבה נתחיל לדון בחלק הזה שהוא בחינת מקשה אחת.

הא' מנצור: אינני מוצא כאן את הפועל נְתָז והִתִיז, מהשורש נ-ת-ז.

הא' בלאו: נוסף.

הא' מנצור: יש קבוצה אחת של פעלים, שתמיד נוהגת בהבלעת נו"ן, וקבוצה אחרת שאדם רשאי בה בנו"ן ובלי נו"ן.

הא' בלאו: זה לא מדויק. הייתי מתבטא בצורה כזאת: כאשר יוצרים פעלים חדשים, רשאים ליצור את הפעלים החדשים האלה הן בהבלעת הנו"ן והן בשמירת הנו"ן. אולם פעלים המקובלים היום בשמירת הנו"ן אין סיבה שנטייל על הציבור את הבלעת הנו"ן בהם.

הא' מנצור: לפי מה שנאמר למעלה, להוציא הצורות המובאות כאן, כל השאר רשאים אנו להגותם גם בנו"ן. השאלה היא, אם רצוי ששתי הצורות תהיינה קיימות, ואדם יוכל לבחור בזו או בזו. הלוא יש מלים שאנחנו עשויים להבחין ביניהן במשמעויות. לא כדאי אפוא לתת לכל אדם להשתמש גם בצורה זו וגם בצורה זו.

הגב' בהט: סעיף 2 מחייב אותם בנו"ן.

הא' מנצור: בסעיף 1 נאמר: "הפעלים בגזרת פ"ג יהיו מותרים בקיום הנו"ן בכל הצורות". מן המלה "מותרים" אנו למדים, כי ניתן להשתמש בפעלים אלה גם בנו"ן וגם בלא נו"ן.

הא' בלאו: הכוונה איננה לכך. הצדק אתך, אבל זאת בעיה של ניסוח. הכוונה היא שיש כרגע שני סוגים של פעלים: פעלים שבהם חייבים להבליע את הנו"ן, ופעלים המקובלים בנו"ן; ובעתיד רשאים נהיה ליצור צורות בנו"ן או בלעדיה. (הא' מנצור: וזו הערה לחברי האקדמיה?) כן.

הא' אירמאי: לא מצאתי פה את השורשים נ-ד-ב, נ-ד-ד.

הא' בלאו: נכון.

הגב' בהט: עדיין איני בטוחה אם צריך להוסיף את הפעלים האלה. אמנם יש "אשר ידבנו לבו", אבל היום אין הוראה זו אלא בצורה יְנַדְב. איש אינו אומר היום יִדְב. מכל מקום, כדי לחסוך זמן, כדאי, שכל מי שיש בידו פעלים שנעלמו מעינינו ישלח אותם לד"ר ינאי, ואנחנו נראה אם יש טעם להוסיף אותם על הרשימה.

הא' קדרי: בהקדמה לרשימת כל הפעלים הנזכרים צריך לדייק ולהגיד שזה בזמן עתיד בבניין קל, בעבר ובבינוני בבניין נפעל, ובהפעיל – גם בציווי וגם בעבר.

הא' בלאו: מה שנעשה הוא, שבניין קל הובא בצורת העתיד, נפעל כמובן בעבר, ובהפעיל הסתפקנו בצורה אחת. ממילא הופעל בא מצורת הפעיל. שלוש צורות בעצם מספיקות: יַפֵּל, נָתַז וְהָפִיל.

הא' קדרי: בניסוח אפשר להוסיף כל זאת (הא' בלאו: בסדר).

הא' גולדנברג: בעקבות ההערה על נ-ד-ד, זאת אחת הכוונות של ההצעה כאן: לא לאסור על קיום הנו"ן בִּיְנַדְד. הכיוון הכללי של ההתפתחות הוא, שמלים נוספות בעיקר בקיום הנו"ן. הכוונה, שאם זאת דרך ההתפתחות, ואם בעקבות ההתפתחות הזאת נוצרים זוגות של ניגודים, אפשר לראות בקבוצה מסוימת של פעלים, שבהם הנו"ן נבלעת, קבוצה שניתן לסגור אותה, לפחות מנקודת מבט כללית.

יש מלים רבות שמצויות בעברית בבליעת הנו"ן, ולפעמים בבליעת הנו"ן ובקיומה, וזה לא בא לאסור על קיום הנו"ן באותן הצורות; זאת גם הסיבה שיש מלים שלא מצויות היום בשימוש; הן הושמטו מן הרשימה הזאת. ייתכן שיש מלים שהושמטו מן הרשימה בשוגג. אם באים להוסיף מלים לרשימה, נוסיף מלים כאלה, שמי שמוסיף אותן מבקש לחייב את

המלים האלה בהבלעת הנו"ן. לא נאמר, למשל, יִנְפִיעַ במקום יִפִיעַ, לא נאמר יִנְגִיד במשמעות יִגִיד, וגם לא נאמר לְהִתִיר במקום לְהִתִיר. אם אין איסור על קיום הנו"ן במלה מסוימת – היא לא תיכלל ברשימה.

הא' צרפתי: מן התשובה של הפרופ' בלאו לפרופ' מנצור יוצא דבר שונה לגמרי ממה שכתוב כאן. הפרופ' בלאו הפנה את כל הבעיה אל הפעלים שאנחנו מחדשים. זה לא מה שכתוב כאן. אם זאת הכוונה היה צריך להגיד את זה. הפרופ' בלאו בתשובתו השתמש בניסוח שונה מזה שבהצעת הוועדה. לפי הניסוח של הפרופ' בלאו בעל-פה יוצא שכל הדיון הזה הוא לעתיד, לגבי מה שאנו נחדש, לא לגבי מה שהיה.

הא' בלאו: הצורות שנתקבלו בקיום הנו"ן – נתקבלו. יש גם משהו לגבי ההווה.

הא' צרפתי: עיקר המגמה של הסעיף כאן הוא בשביל החידושים.

הא' בלאו: חשבנו, כפי שהא' גולדנברג אמר, שבדרך כלל כאשר יוצרים פעלים חדשים משורשי פ"ג, יוצרים אותם בקיום הנו"ן; ואנחנו אישרנו את הדבר, כלומר, כאשר ייצרו צורה חדשה – וההתפתחות יכולה להיות גם אחרת – ראינו לומר, שההתפתחות היא בכיוון הזה.

הא' צרפתי: ולמה אי-אפשר לומר זאת כך?

הא' בלאו: אני מסכים שגם התורה שבכתב תהיה כך.

הא' צרפתי: ואיך זה צריך להיות?

הא' בלאו: "הפעלים בגזרת פ"ג יהיו מותרים בקיום הנו"ן בכל הצורות". הכוונה היא, שכאשר ייצרו צורות חדשות נהיה מותרים ליצור את הצורות האלה בקיום הנו"ן. ואפשר להוסיף את המשפט הזה: "וכאשר ייצרו צורות חדשות הן מותרות בקיום הנו"ן". יש להניח שכך תהיה ההתפתחות, ואין לנו סיבה להתנגד להתפתחות הזאת.

הא' צרפתי: למה אי אפשר להגיד: מה שהתקבל – התקבל. מה שיש בתנ"ך – יש; בעתיד יהיה כך.

הא' בלאו: אתה צריך להביא רשימה אחת לפחות. אתה יכול להביא רשימה של קיום הנו"ן, אף-על-פי שהרשימה לא תהיה גדולה בהרבה מזאת. אבל זה לא רצוי, כי חשבנו שבדרך כלל בעתיד ייצרו את הצורות בקיום הנו"ן.

הא' צרפתי: הייתי מציע, שאם עיקר המגמה זה לעתיד, הדבר ייאמר בפירוט.

הא' בלאו: אפשר להוסיף, שכמה פעלים בגזרת פ"נ יהיו מותרים בקיום הנו"ן, ועל-כן פעלים שיווצרו בעתיד יהיו מותרים בקיום הנו"ן. מותרים אבל לא חייבים.

הגב' בהט: בחוזר הקודם היה כתוב, שמכאן ואילך המגמה היא, שאנחנו נקיים את הנו"ן; אבל חברים עמדו על כך, שאם מחר נגיד מַבְעָה מלשון להביע לא נחזיר את הנו"ן.

הא' בלאו: אבל בכך חרגנו מן הפועל. מדוע לחייב דבר שאין ראוי לחייב אותו?

הגב' בהט: הכוונה היא, שמכאן ואילך נחדש בנו"ן.

הא' בלאו: אם כן, כדאי שהדבר ייאמר בצורה כל שהיא, בהערה וכיו"ב, אבל לא בצורת חיוב. הכוונה ברשימה היא לאותן צורות מן המקרא המשמשות היום בדיבור החי. אלו הצורות שהתלמידים גזקקים להן. מן הראוי למסור לד"ר ינאי את הפעלים החסרים ברשימה, והוא יסדר אותם בהתאם לכך.

הא' אבנר: יש כאן ארבעה פעלים ששומעים אותם בקיום הנו"ן, ואינני מבין מדוע נפסלה הצורה הזאת: נגח, נקם, נתץ ונתש. האם יש טעם בהשמטת הנו"ן?

הא' בלאו: אני חושב שכן. במקרא יש צורות שמתחלפת צורה רגילה שבהבלעת הנו"ן עם צורה נדירה בקיום הנו"ן. אבל מן הראוי להשאיר את הצורות המקראיות כמות שהן. כך היה כל השנים. אינני חושב שאת הצורה יגח כדאי לשנות.

הא' אבנר: אבל הצורות ינקם, ינתש וינתץ – בוודאי יש להכיר בהן.

הא' אירמאי: חסרה פה הצורה יציג.

הא' בלאו: מקובל לראות ביציג פועל מגזרת חסרי פ"י, והוא אכן חסר פה.

הא' אירמאי: וצריך להכניס כאן גם את הפועל לקח, שהוא יחיד במינו, אבל שייך לכאן.

הגב' בהט: אני מציעה למחוק את אלה. לדעתי מיותרים פ"י, כי הכול מבליעים את הי"וד בלאו הכי; איש גם אינו אומר ילקח. אני מציעה לעסוק רק בפ"נ, לא בפ"י ולא בלמ"ד של ל-ק-ח.

הא' ייבין: יש במקורות צורה כמו "תנפול הפת", זאת אומרת שהפת תהיה "ניפולית". יש בתלמוד גם "הנגיב" במשמעות של 'הלך לנגב'. מה שאני מציע, לפי שייתכן שתהיינה עוד מלים כאלה, ואנחנו אומרים שמלים חדשות משורשים חדשים אפשר יהיה להטות בקיום הנו"ן, אולי נוסף: "וגם משמעויות נוספות בשורשים קיימים". למשל, היום אומרים נְגִישוּת, נְגִישׁ. יכול להיות שייצרו פועל יְנַגֵּשׁ במשמעות 'יהיה נגיש, שאפשר לגשת אליו'. לכן ראוי להוסיף "וגם משמעויות חדשות לפעלים קיימים".

הא' בלאו: בעצם, לאור סעיף 2 זה מובן מאליו.

הא' ברוידא: אני באמת חושב שצריך לנסח זאת ניסוח ברור ומפורט יותר. הרי, לדוגמא, הפועל הַפִּיעַ. ייתכן שבמדעים המדויקים או במדעי הטבע יהיה צורך להביע את המושג 'גרימת נביעה', ואז תתחייב שמירת הנו"ן: הַנְּפִיעַ. בדומה לפועל הנהוג הַנְּשִׁים, ייתכן שייזקקו גם להַנְּשִׁיב לגבי גרימת נשיבה מיכאנית, נוסף על הַשִּׁיב ("מְשִׁיב הרוח"). מן הראוי להכין גם רשימה מלאה של הפעלים ושמות הפעולה בבניין הפעיל שהנו"ן מתקיימת בהם (כגון: הַנְּשִׁים, הַנְּשָׁמָה).

הא' מנצור: יש אי-בהירות לגבי סעיף זה, מוטב לערוך רשימה אחת של פעלים שבהם יש הבלעת הנו"ן; רשימה שנייה – פעלים שהנו"ן מתקיימת בהם; ורשימה שלישית – פעלים הנהגים גם בנו"ן וגם בלא נו"ן. ברשימה שלישית זו יש להבחין בין שתי קבוצות: (א) פעלים שהוספת נו"ן בהם או השמטתה משנה את המשמעות; (ב) פעלים שאין בהם הבדל של משמעות. ולבסוף ניתן להעיר, כי בפעלים שיחודשו מכאן ואילך רשאים להוסיף את הנו"ן. עבודה זו אינה קשה. כיוון שבפעלי פ"נ האות נו"ן נמצאת בתחילת השורש ולא באמצעיתו, אפשר למצאם בנקל במילון.

הא' גולדנברג: בעיות מהסוג הזה עומדות כמעט בקשר לכל החלטה שנקבל. הנהוג המוצדק היה לקבוע את הכלל היסודי. על פי הכללים היסודיים האלה אפשר להכין מילון שלם, עם כל הצורות המתאימות להנחיות ולעקרונות שקיבלנו כאן. אף אחת מבין ההחלטות שלנו אינה באה במקום המילון השלם הזה, ושמא באמת הגיע הזמן לאסוף את כל ההחלטות יחד, לערוך אותן בצורה שיטתית ולהביא את הנתונים הלקסיקאליים והדקדוקיים בשלמותם. אבל כאן העניין בהנחיה הכללית. העיקרון כפי שהוא עולה מתוך ההצעה הזאת הוא, שהפעלים שבהם הנו"ן נבלעת שייכים בעיקרם לירושה הלשונית, ואולי לחידושים שיעלו בעקבותיה של הירושה הזאת, אבל הכיוון הכללי של ההתפתחות הוא בנו"ן קיימת. כל מה שההצעה אומרת הוא לא לאסור את קיום הנו"ן בפעלים זולת אלה, אפילו אם יש צורות מקראיות וצורות אחרות שבהן הנו"ן נבלעת.

ברשימה הזאת יש כמה פעלים שמוגדרים לא רק מצד צורתם אלא גם מצד משמעותם, כי נתקלנו בשימוש של פועל מקביל ושונה-משמעות שמאותו שורש.

אפשר להתווכח אם לסגור את הרשימה הזאת כדי שהצורות האלה יקימו בהבלעת הנו"ן; האם באמת נכון לומר יטל ולא ינטל, ובזה לקבוע כלל? הדבר הזה נחוץ כדי למנוע מהומה. הניסוח לגבי מה שמותר בנו"ן הוא ניסוח פושר מאוד ואינו קובע כללים מחייבים, הוא אינו קובע כללים מחייבים לצורות שקיימות בנו"ן או בלא נו"ן. ההנחה היא, שלא נאסור על הבלעת הנו"ן, אם צורה כזאת קיימת באיזה מקום. אבל אם אנחנו רוצים להתעקש על קיום מסגרת של צורות בהבלעת הנו"ן, ספק אם הרשימה הזאת מספיקה. ייתכן שיש גם כמה צורות שלפי החוש הלשוני של דוברי עברית טובה כיום, אין רע בכך שתקיים בהן הנו"ן.

הא' אירמאי: בסעיף הראשון אני מציע להכין רשימה מלאה וסגורה של כל השורשים שאסור להוסיף בהם את הנו"ן, עם ההערה "אלא אם כן השורש ימש במשמעות אחרת". בסעיף השני תהיינה צורות שבהן נרשה את שתי הצורות. סעיף שלישי ידבר על כל החידושים לעתיד לפי צורה זו.

האקדמיה אישרה פועל - הפְּעָה - להעברת נוזל בצורת אדים לטיפות. השאלה היא אם לאשר חידוש זה או לפטול אותו, כי הדבר הוא לכאורה נגד הרוח שהוזכרה כאן, שלא לחדש את חסרי פ"נ.

הא' מורג: אני סובר שהניסוח האחרון הוא יותר מְּי פושר. אני חושב שיש לעשות אותו יותר ברור, אולי אפילו חד-משמעי, ולומר במפורש שגזירות להבא תיעשינה לפי הכללים של קיום הנו"ן, ומותרות גם גזירות לפי הרשימות שבסעיף א', עם המשמעות השונה; ולא לציין במפורש מקרים כגון יִנְצִיג. הרי יש שורשים אחרים בלשון, ברוח הלשון, שמגמתם לקיים את הנו"ן, ולמה לנסח סעיף 2 בצורה שמתייחסת רק לשלושה-ארבעה פעלים?

הא' בר-אשר: יש פה בעצם התרחקות או התנתקות מכללי המקרא, וזה לא הדבר הראשון שבו האקדמיה החליטה להתנתק מכללי המקרא. (הא' בלאו: החליטה לאשר מצב, אשר מתנתקים בו מכללי המקרא) נכון. הוצאנו פעלים אחדים מן הרשימה, ואמרנו, שכבר מקובל לגבי פועל זה או זה לנטות אותו בנו"ן. הא' אבנר הזכיר כמה פעלים, שאי אפשר להתעלם מהם. יכול להיות שמפריע לנו שאומרים יִנְגַח, אבל אין כל ספק, שאומרים יִנְגַח. יש הסכמה שאומרים יִנְקַם ויִנְצֵר, ויש הסכמה שאומרים יִנְטַש. אנחנו מעמידים רשימה של הפעלים בנו"ן. יש לשקול אם אין צריך לערוך רשימה אחרת. אנחנו הולכים יותר ויותר לנטייה בקיום הנו"ן, ויש פעלים שעדיין נוהגת בהם הצורה בלי הנו"ן. ויש לי רושם, שבמעשי האקדמיה יש איזו סתירה. השאלה היא, אם הניסוח יכול להישאר כמו שהוא. איש אינו חולק על כך, ששמע באזניו שאומרים יִנְקַם ויִנְטַש. יש הדגם של המקרא, ויש הדגם של העברית המדוברת. אנחנו מנסים להפגיש אותם, אבל איננו מפגישים אותם נכון.

הא' בן-חיים: בהיותי חבר הוועדה לדקדוק השתתפתי בדימונה בשאלת הנטייה של פועלי פ"נ. נדמה לי כי הייתה בה בדרך כלל הסכמה לגופו של הפתרון, אך ניסוח הכלל המובא למליאה אינו אלא ניסיון נוסח, על כל פנים כך הבינותי.

דרך כפולה בנטיית פעלים אינה מיוחדת לפועלי פ"ג; היא מצויה גם בכפולים, כגון: ימדו/ימדו, ואפילו בפועלי ע"ו אנו מוצאים נטייה על דרך השלמים, כמו יָרַח, יָגַע, וכן שמות כמו רָחַץ, רָחַץ. הדרך שאנו נוהגים בה היא לקיים עקרונית את דקדוק המקרא ולסטות ממנו בשעת צורך גמור, בעיקר כשיש לסטייה מסורת מאוששת. משום כך נראה בעיניי להתיר את קיום הנו"ן בפעלים ובשמות מגזרת פ"ג בה במידה שיש נוהג מבוסס. לפעמים נוצר הבדל של משמעות בין הצורה בעלת הנו"ן ובין הצורה חסרת הנו"ן, כמו למשל מְנַטִּיף לעומת מְטִיף וּמְנַטִּיף לעומת מְטִיף. ניהא! אך אין פירוש הדבר שתחליט האקדמיה לתלות את קיום הנו"ן או חיסורה בהבדל של משמעות, ולהמציא תלילה הסבר כזה. האקדמיה דנה בתצורה (במורפולוגיה) ולא בסמנטיקה של הגזרות. כללו של הדבר, יש כלל בדקדוק: כרגיל הנו"ן מובלעת בגזרת פ"ג, אבל הסוטה מן הכלל יש לו על מה לסמוך, גם על-פי דקדוק המקרא. אך אין הסטייה נתונה לשיקול דעתו של כל פרט ופרט, אלא האקדמיה קובעת אותה לגבי כל פועל ושם, אם הבעיה עולה. וכך לא תתיר יִנְסַע או יִלְקַח, כשם שלא תחליט (כפי שהציע אחד החברים בעבר) לאסור יִנְצִיחַ ולומר יִצִּיחַ.

הא' בראש: כדאי אולי לשקול לעודד את המגמה הזאת להטות על-דרך השלמים. היא כמעט הדרך היחידה, לאחר שהיום אין מכפילים, והכול אומרים מְפִיר, מְפִיל, יכול בהחלט להיות, שהמגמה בקיום הנו"ן תציל הרבה פעלים משיבוש ותשאיר אותם שקופים יותר.

הא' בן-חיים: השאלה, אם אנחנו סוגרים את הרשימה רק עם הפעלים שבמקרא.

הא' ברוידא: כפי שאמרתי, יש לבסח את הסעיף באופן גמיש כדי למנוע התנגשות, באם תיסגר הרשימה, עם הצרכים בעתיד, בייחוד בטכנולוגיה. לְהַיִל, למשל, לא יספיק, אם יהיה צורך בפועל שמשמעו 'להפוך לנוזל', ויידרש לְהַנְזִיל. ואפשר לשער הצטרכות להנְטִיף מלבד הִטִּיף או להנְשִׁיר מלבד הִשִּׁיר (השיר פְּרוֹתִיו).

הא' בלאו: זה מתאים לפתוב פה. כאן הרעיון הוא, שבעתיד נהיה רשאים ליצור צורות בקיום הנו"ן אפילו אין צורך בניגוד. קל וחומר כאשר יש ניגוד. זה לא מנוגד למה שכתוב פה.

הא' קררי: אני מציע להוסיף הערה: הנחיות אלה חלות גם על השמות הגזורים מהפעלים.

הא' בלאו: ברור. ועדת הדקדוק עובדת על הפעלים. איני חושב שמי שהוא יחשוב שזה איננו חל על השמות.

הא' אירמאי: אני מציע לפתור את הבעיה בצורה רציונאלית ולהצביע על עיקרון. את הניסוח נבקש מוועדת הדקדוק, שלאור העיקרון הזה תנסח את הכללים בצורה מפורטת עם הדגמות.

הא' בלאו: אני מציע לעסוק עכשיו בשתי הנקודות הראשונות האלה בשני שלבים: אני מציע שנתחיל בשלב הראשון, בהצעה שהיא בעצם הצעתו של מר אבנר. מר אבנר מנה כמה פעלים אשר נמצאים ברשימה הזאת, והוא העיר לגבי חלק מהם, לפחות, בצדק, שהם משמשים גם בקיום הנו"ן, ברמת לשון גבוהה יותר. מן הראוי אפוא שאנחנו נעסוק בראשונה בפעלים המעטים האלה, כדי שהרשימה שלנו כאן תהיה מוסכמת. הצורות היו: יִנְגַח, יִנְתֵּשׁ, יִנְבֹט, יִנְקֵם ויִנְצֹר.

הא' אבנר: ביִנְצֹר אין צורך, כי הוא שייך לפי"צ.

הגב' בהט: נוסיף גם יִנְשֹר ויִנְשֹם.

הא' בלאו: נצביע על כל פועל ופועל. אפשרות אחת – בהבלעת הנו"ן, ואפשרות מודרנית – בקיום הנו"ן. נצטרך להחליט אם נאפשר גם את קיום הנו"ן. למשל: יִנְגַח-יִנְגַח (הא' גולדנברג: כלומר, שאז נוציא אותו מן הרשימה).

הצבעה

ברוב של 12 נגד 4 הותרה גם צורת יִנְגַח (משורש נ-ג-ח);

ברוב של 13 נגד 3 הותרה גם יִנְדֹר (משורש נ-ד-ר);

ברוב של 16 נגד 2 הותרה גם צורת יִנְתֵּשׁ (משורש נ-ת-ש);

ברוב של 17 הותרה גם צורת יִנְקֵם (משורש נ-ק-ם);

ברוב של 14 הותרה גם צורת יִנְקֹב (משורש נ-ק-ב).

הא' אלדר: מדובר כאן בפעלים שבבניין קל. אפשר לחלק את הרשימה לפעלים בקל ולפעלים בהפעיל. בהפעיל לא מקובל, חוץ ממקרים שבהם יש הבדלי משמעויות, ליצור צורות כמו הִנְתִּיר. (הא' בלאו: אבל יש! בלִהְנִצִּית – הנו"ן נשארת. ב"הִנְדִּיר את רגליו" – יש נו"ן.) כל הדוגמאות שהבאת, ודוגמאות נוספות שבוודאי ישנן, קיימות רק בבניין קל. בעבר של בניין קל ישנה צורה עם נו"ן, והדובר יוצר בעתיד את הצורה בקיום הנו"ן; בהפעיל והופעל הצורה עם נו"ן בעבר לא קיימת, וממילא בדיבור לא אומרים יִנְתִּיר אלא יִתִּיר. ברשימה הזאת יש גם צורות שבבניין הפעיל והופעל, שבהם אין בעיה כלל. הרשימה תהיה סבירה וקלה ללימוד אם תגביל אותה לאותם פעלים בבניין קל, שאתה לא מתיר בהם את הנטייה על דרך השלמים. הבעייתיות מצטמצמת לפעלים כפולי צורה בבניין קל. אם

תוריד את הצורות כגון יִנְקֵב, יִנְצֵר, יִנְגַת, יישארו מספר צורות, שאנחנו איננו מתירים אותן בבניין קל. בסעיף 2 אפשר לכלול את הפעלים בבניין הפעיל שנוצרו לא דרך טעות, לא בדרך תהליך של לשון, אלא בדרך מלאכותית, כדי ליצור משמעות חדשה לפועל (הרי בבניין קל, כשנוצרת צורת יִנְקֵם ליד יָקוּם, זה לא כדי להביע משמעות חדשה). הכנסנו בסעיף אחד את כל צורות פ"נ בבניינים קל, הפעיל והופעל, במקום לעשות רשימה קטנה, של פעלים שבהם האקדמיה לא מתירה ללכת בדרך השלמים.

הא' בלאו: יש צורות בהפעיל בהשמטת הנו"ן ויש צורות בקיום הנו"ן. אינני יודע מה אנחנו משיגים על-ידי זה, שמצמצמים את הרשימה רק לבניין קל.

הא' אלדר: אין דין זה כדין זה. אתה לא יכול לומר שהצורות האלה הן באותה קטגוריה מבחינת שימושן בלשון. הרי הבעיה קיימת אצל דוברי לשון, איך לומר: יִנְשָׂא או יִשָּׂא, יִנְגַת או יָגַת. ברוב הפעלים לא קיימת הבעיה בבניין הפעיל. הדוגמאות שאתה מביא אלה מלים שחודשו במיוחד או קיימות בלשון בקיום הנו"ן. אבל שם אין בעיה. אתה כורך מין בשאינו מינו.

הא' בלאו: אותנו מעניינת התוצאה ולא הבעיה.

הא' אלדר: אבל יש ציבור, שניזון מן הכללים האלה. מורה שמקבל רשימה אין-סופית כזאת, זו בעיה בשבילו. לעומת זאת, אם אתה מעביר את המלים האלה לקטגוריה אחרת, קטגוריה 2, שבבניין הפעיל קיימות צורות בקיום הנו"ן, כגון הַנְּשִׂים וכדומה, אין בעיה. אתה כורך מלים שיש בהן בעיה עם מלים שאין בהן בעיה. במקום להאריך את הרשימה, אני מציע, שנצמצם אותה ונביא רק את הפעלים של בניין קל שבהם האקדמיה איננה מתירה עתיד בנו"ן, ואז לא צריך לעבור על כל רשימת הפעלים.

הא' בלאו: אפשר להבחין בין הַנְּמִיָּה והַתִּירָה?

הא' אלדר: אין בעיה, כי אני מדבר על רשימת הפעלים שלא מותרת בהם הנו"ן. אתה מדבר על רשימת אלה שקיימת בהם הנו"ן. אני טוען שזה לא צריך להיות יחד. אני מדבר על הצורות, שהאקדמיה אוסרת, כגון: יִנְתֵּן, יִנְסֵע. אתה התרת כשישה פעלים, וזה חשוב לציבור. אתה לא יכול להבליע אותם באותה רשימה.

הא' בר-אשר: אני חושב שאלדר צודק.

הא' בן-חיים: נדמה, שהא' אלדר אמר את החשוב לניסוח הכלל: הדובר קושר את העבר עם העתיד. צורת העבר של בניין קל היא בקיום הנו"ן, למשל נָסַע, ועל כן יש מן הדוברים הנוטים לקיימה גם בעתיד: יִנְסֵע. זאת על האקדמיה למנוע. אבל היחס שבין

הַנְּפִיט וּבִין הַנְּפִיט אֵינּוּ כִּיחַס עֵבֶר וְעֵתִיד, כִּי בַּפְעָלִים אֱלֹה הַנּוֹרָן אוֹ קִיַּמַת אוֹ חֶסֶד בְּכָל הַנְּטִיָּה.

הַרְעִיז הַזֶּה יִכּוֹל לְסִיַּע לְנִיסוּחַ מוֹגֶמֶר שֶׁל כָּלֵל נְטִיַת פְּעָלֵי פ"נ.

הַא' בְּלֹא: כִּיצַד אַדַּע, אִם עֲלֵי לֹמֵר הַנְּתִיר אוֹ הַמִּיָּה, אוֹ לְהַפְךָ? הֲרִי פֶה מְדוּבֵר, שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים לְאַפְשֵׁר לְמִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלֵלִים הָאֵלֶּה, לְהַחֲלִיט. אֲנִי מוֹדֵה שֶׁהַבְּעִיּוֹת הֵן הַבְּעִיּוֹת שֶׁמֶר אֶלְדֵּר הַזִּכִּיר. לְמִרּוֹת זֹאת, כִּשְׁאֵנִי בֹא לְנַסַּח אֶת הַכָּלֵל, אֲנִי חַיִּיב לְהַתְּמוּדֵד גַּם עִם נְשִׁילַת הַנּוֹרָן. לֹאֵל הֵיִיתָה נּוֹרָן בְּצוּרֹת הַפְּעִיל, וְלוֹ כָּל הַצּוּרֹת הֵיוּ עַל דֶּרֶךְ הַתִּיר, הֵיִיתָ יִכּוֹל לְצַאת מִזֶּה. אֲבָל כִּךְ אֵינְנִי יִכּוֹל לְצַאת מִזֶּה.

הַא' אֶלְדֵּר: אַתָּה מְנַסֵּה לְיַצוֹר כָּלֵל פּוֹנּוֹלוֹגִי, וְאֲנִי מְצִיעַ כָּלֵל מוֹרְפּוֹלוֹגִי, וּבֵיתֵר דִּיוֹק, שְׁנֵי כָּלֵלִים מוֹרְפּוֹלוֹגִיִּים: בְּמָקוֹם כָּלֵל פּוֹנּוֹלוֹגִי שֶׁיִּדְבֵּר עַל הַבְּלַעָה כּוֹלֵלַת אוֹ עַל אֵי־הַבְּלַעָה כּוֹלֵלַת, נְבַדִּיל אֲנַחְנוּ בְּכָלֵלִים מוֹרְפּוֹלוֹגִיִּים: בְּבִנְיִן קָל, שֵׁשׁ בּוֹ בְּעִיָּה לְצִיבּוֹר, לְחוּד, וּבְבִנְיִן הַפְּעִיל לְחוּד.

הַא' בְּלֹא: אַתָּה תַּעֲמִיד, לְפִיכֶךְ, אֶת נַפְעֵל וְהַפְּעִיל יַחַד, מְכַאֵן, וְאֵת הַקָּל מְכַאֵן.

הַא' אֶלְדֵּר: מַה שְּׁבִרּוֹר הוּא, שְׁבִנְיִן קָל מְעוֹרֵר בְּעִיָּה וְצִרִיךְ לְהִיּוֹת סַעֲיָה בְּפָנַי עֲצוּמוֹ. הַפְּעִיל מְשַׁלֵּם אֶת דֶּרֶךְ הַמְּקַרָּא בְּהַבְּלַעַת הַנּוֹרָן, לְהוֹצִיא צוּרֹת שְׁחוּדְשׁוֹ בְּלִשׁוֹן לְצוּרֶךְ הַבְּעַת מִשְׁמַעוֹת מִיּוֹחַדָּת, כְּהַנְּפִיקָה, הַנְּשִׁים וְכַד', וְאֵלֶּה יוֹבֵאוּ בְּסַעֲיָה מִיּוֹחַד.

הַא' גּוֹלְדֵנְבֵּרְג: הַעֲנִיִן לֹא לְגַמְרֵי נְכוּן; אַתָּה יִכּוֹל לְשַׁמּוֹעַ שְׁאוּמְרִים יְנַסִּיעַ, וְסַפְקוֹת כֹּאֵלֶּה לְפַעְמִים יִשְׁנֵם. אֲפֹשֶׁר כְּמוֹבֵן לְשִׁאוֹל: מִי אֹמֵר? אֲבָל אֲנַחְנוּ מְבַקְשִׁים 'לְשִׁים אֶת הַקּוֹר' בֵּין מַה שֶׁמְּקוֹבֵל וּבֵין מַה שֶׁמְּקוֹבֵל עֲלֵינוּ. וּבְדֶרֶךְ כָּלֵל אֲנַחְנוּ מְחַלְטִים שׁוֹז הַעֲבְרִית הִיפָּה, וְהָאֲחֵרֶת – עֲבְרִית פְּחוֹת יָפֶה. זֶה מַה שֶׁהַכָּלֵל הַזֶּה בֹּא לֹמֵר. סַפְקוֹת מְמַשִּׂים יֵשׁ גַּם בְּהַפְּעִיל, מְפָנֵי שֶׁלְהַפְּעִיל יֵשׁ קֶשֶׁר בְּמַלִּים רַבּוֹת עִם בְּנִיִן קָל, עִם שְׁמוֹת פְּעוּלָה וְעִם צוּרֹת אַחֵרוֹת.

הַא' אֶלְדֵּר: זֶה הִיפּוֹתוּזָה. יִכּוֹלִים לְהַגִּיד: יְנַסִּיעַ? אֲנִי לֹא שׁוֹמַע אֲפִילוֹ אֲצֵל יִלְדִים יְנַסִּיעַ. אִי אֲפֹשֶׁר לְיַצוֹר בְּעִיּוֹת כְּדֵי לְהַשִּׁיב עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבָה. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְתַת תְּשׁוּבָה לְבְּעִיָּה קִיַּמַת. כְּרַגַּע הַבְּעִיָּה הִיא בְּבִנְיִן קָל.

הַא' לִוִּי: אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְתַת פֶּה תְּשׁוּבָה לְמוֹרִים, אוֹלָם מְסַפֵּר הַדּוּגְמָאוֹת שְׁבִרְשִׁימָה הַזֹּאת הוּא גְדוֹל מְדִי. לְדַעֲתִי יֵשׁ לְקַבּוֹעַ בְּסַעֲיָה (1), שֶׁפְּעָלִים מְגוֹרֵת פ"נ בְּבִנְיִן הַפְּעִיל וְנַפְעֵל בָּאִים בְּהַבְּלַעַת הַנּוֹרָן, וּבְסַעֲיָה מְשֻׁנָּה שֶׁל סַעֲיָה (2) יֵשׁ לְמַנּוֹת אֶת הַמַּלִּים בְּבִנְיִן הַפְּעִיל שֶׁבֵּהן מְתַקִּיַּמַת הַנּוֹרָן – הַנְּמִיָּה, הַנְּצִיָּת, הַנְּפִיקָה, וְכוּ'; וְזוֹ תֵּהִי רִשִּׁימָה בַת שֶׁש־שֶׁבַע מַלִּים. סַעֲיָה (2) יַעֲסוֹק בְּבִנְיִן קָל, וְיִקְבַּע בּוֹ כִּי הַנּוֹרָן תְּקוּים בְּצוּרֹת הַעֲתִיד, לְהוֹצִיא, שׁוֹב, סַעֲיָה מְשֻׁנָּה – יִתֵּן, יִסַּע וְעוֹד כְּמַה מַלִּים שֶׁבֵּהן הַנּוֹרָן נְבַלַּעַת.

הא' גולדנברג: מה שאנחנו באים כאן לעשות הרי זה לשים גבול בין אותן מלים שלפי כלל אחד, לבין אלה שלפי כלל אחר. יש תהליך של התרחבות הנטייה השלמה, והכוונה היא שלתהליך הזה לא יצטרפו מלים שהן בהבלעת הנו"ן. יש טעם מעשי להציג את הבניינים או את הצורות בטורים שונים, משום שהבעיה מתעוררת בצורות שונות ואנחנו חייבים להשיב עליה בכל היבטיה ועל כל חלקיה.

הא' בלאו: האם אתה מסכים, מר אלדר, שנחלק את זה לפי בניינים, ונחזור על אותן הבעיות מחדש?

הא' אלדר: השאלה היא, אם הבעיות קיימות. מכל מקום, הן פחותות בבניין הפעיל.

הא' בלאו: לא סיימנו עדיין את הפועל האחרון. בבניין קל יש שאלה, אם להתיר את הצורה ינתן, בצד הצורה ינתן.

הצבעה

הוחלט ברוב של 17 להתיר גם את הצורה ינתן.

הא' בלאו: הייתי מבקש, שננסה להצביע לראשונה על העיקרון, ואחר-כך ניכנס לבעיית הניסוח וניתן הנחיות לוועדה שתנסח.

אנחנו מדברים על כך, שבמקרא נו"ן הבאה ישירות לפני עיצור אחר, נבלעת כמעט תמיד באותו העיצור. בעברית החדשה יש נטייה ברורה לשמר את הנו"ן הזאת. אנחנו רואים, שזה כיוון ההתפתחות בעברית החדשה. האקדמיה סמכה את ידיה על כיוון ההתפתחות הזה. יש כאן לפנינו רשימה סופית של צורות שבהן הנו"ן חייבת להתקיים, ועל יד זה צורות שבהן הנו"ן קיימת ואיננה גורמת לבעיות, כי כולנו משתמשים בצורות האלה, ובעתיד יוכלו ליצור צורות בקיום הנו"ן, ואם כיוון ההתפתחות יישאר כמו שהוא היום, מסתמא גם ייצרו את הצורות האלה. זה העיקרון. הניסוח שאמרתי איננו הטוב ביותר, אבל הוא מביע את העובדות פחות או יותר. (הא' מנצור: זאת אומרת, שמכאן ואילך נעדיף את הצורות בקיום הנו"ן?) העיקרון הוא זה. יש כוח של ההתפתחות העתידית של העברית. כל זמן שהכוח הזה פועל באותו הכיוון, מובן מאליו שזה יהיה כך. אבל לא הייתי רוצה להגביל את ההתפתחות הטבעית דווקא בכיוון הזה, שמא יתהפך הכיוון.

הא' מנצור: אם כך, אין טעם להחלטה כזאת.

הא' בלאו: אני חושב שיש. כולנו למדנו שנו"ן ללא תנועה אחריה נבלעת. עכשיו, בעקבות ההתפתחות הטבעית של העברית, אמרנו שזה איננו כך. לא הייתי רוצה לחייב את ההתפתחות באיזה כיוון שהוא, כי מי יודע כיצד תהיה ההתפתחות?

מי בעד העיקרון הזה אשר הזכרתי כאן, שיש צורות במקרא שבהן רק הבלעת הנו"ן מותרת; בצורות האחרות, עקרונית, מותרת הבלעת הנו"ן וכן מותר קיום הנו"ן, כאשר ההתפתחות היא עד עכשיו בכיוון של שמירת הנו"ן.

הא' אלדר: מדובר על צורת העתיד בלבד?

הא' בלאו: מדובר בנו"ן שבאה ישירות לפני עיצור אחר, ללא חציצת תנועה. אין אנו מדברים, למשל, על המקור.

הא' ברודא: אי אפשר להתעלם מעניין ההוראה. ברור שאין לומר: "אני מְנַיֵץ את הרעיון".

הצבעה

בעד העיקרון שהוצע – 13

נגד – אין

העיקרון המוצע אושר.

הא' בלאו: אני מבקש מן המזכירות והוועדה, שננסה לשחק ברעיון שהזכיר הא' אלדר, כלומר, לראות אם הניסוח יהיה פשוט יותר, אם נפריד את הכלל הזה לפי הבניינים; לפי זה נחליט אם להשאיר את הניסוח לפי הכלל הפונטי או להפריד אותו לפי הבניינים.

הא' בן-חיים: לאחר שאושר העיקרון, אני מציע לקבוע, שמוסרים לוועדה שתנסח את הכלל ברוח הדברים שנאמרו כאן. ייתכן שהוועדה תחזיר את העניין למליאה ותשאל שאלה נוספת, שלא עסקנו בה. הוועדה אחראית לנסח לאחר שיהיה לה זיכרון דברים.

הא' אירמאי: ומה לגבי חסרי פ"י והשורש ל-ק-ח?

הא' בלאו: הם כלולים כבר במה שנאמר כאן, והוועדה תביא בחשבון גם אותם לאחר שתקבל את זיכרון הדברים של הישיבה הזאת.

הצבעה

בעד ההצעה למסור לוועדה לנסח – 14

נגד – אין

הוחלט למסור לוועדה את הניסוח, בצירוף זיכרון הדברים הזו.

צורות ציווי בגזרת פ"נ (סעיף 3 בהודעה למליאה)

הא' בלאו: כידוע, צורות הציווי מתחלקות לשתי קבוצות: פועלי אָפְעַל יוצרים את הציווי בקיום הנו"ן, ואילו פועלי אָפְעַל יש בהם נטייה חזקה מאוד ליצור את הציווי בהשלת הנו"ן. הנה הניסוח שבהודעה למליאה:

3. בציווי של בניין קל תהיה מקוימת הנו"ן כשהעתיד הוא על דרך יפְעַל, ותחסר הנו"ן בעתיד על דרך יפְעַל, כגון: נָטַשׁ, נָקַם, אָבַל: טַע, סַע. צורות הציווי דר, טל, פל תהיינה כשרות גם בלי נו"ן. במקרא יש נטעו ופעם אחת נָשָׂא (כנגד שָׂא בכל המקומות האחרים)."

הגב' זמלי: אם מופיע יתָן ויתָן בסעיף 1, כדאי להזכיר כאן גם את יתָן.

הא' בלאו: אמת.

הצבעה

בעד אישור סעיף 3 - 10 קולות.

נגד - מיעוט.

הסעיף אושר.

צורות מקור בגזרת פ"נ (סעיף 4 בהודעה למליאה)

הא' בלאו: סעיף 4 דן במקור של בניין קל. כפי שידוע לכם, הנו"ן בבניין קל, בצורות כמו לְנָדַר וכדומה, מתנהגת כאילו הייתה בשווא נח. בדרך כלל, אם כי לא תמיד, אותיות ב'ג'ד'כ'פ'ת' שאחרי הנו"ן כשהן עי"ן הפועל, הן בדגש קל. הנו"ן לעולם לא תחסר, כי למעשה יש לפנינו עירוב של תקופות אחדות. שלד העיצורים משקף עדיין את הצורה כשהנו"ן הייתה מבוטאת בתנועה, ואילו המבטא של הנו"ן משקף את התקופה המאוחרת יותר, שבה המקור נוצר על דרך העתיד, כפי שידוע אחר-כך מלשון חכמים. בגלל זה הנו"ן לעולם לא תחסר. במקרא צורה כמו לְפַל לא תיתכן, כי הנו"ן קיימת תמיד בצורות האלה. וזה מה שנאמר כאן:

4. במקור של בניין קל תתקיים הנו"ן, כגון: לנטוע, לנטוע, לנגות. צורות המקור לְדַר, לְטַל ולְפַל, שהן מתקופות מאוחרות יותר של הלשון, תהיינה מותרות בלי נו"ן. בפעלים אחדים המקור הוא על-דרך נחי פ"י ואלה הם: לְטַעַת (גם לְנַטַעַ), לְגַשַׁת, לְשַׂאת ולְתַת".

הא' גולדנברג: הכלל בא להגביל את הצורות הלא-מקראיות. כידוע, בעברית המאוחרת למקרא יש גזירה שונה לגמרי של המקור. יש ליתן וליסע, על פי העתיד, בניגוד לצורות המקראיות. הכלל הזה כל כולו לא בא אלא להגביל את הכיוון הזה, אשר בו בעברית החדשה יש לפעמים נטייה ליצור צורות בלי גו"ן אשר אינן מתאימות לצורת העתיד. השאלה היא אם להסכים להגבלה כזאת או לא. ההצעה המובאת מציעה לקבל הגבלה כזאת, משום העיקרון שאנחנו מקיימים את הדקדוק המקראי ככל שהדבר ניתן, ומקבלים כמה צורות בניגוד לדקדוק המקראי כאשר הן שגורות. יש בהצעה שלוש צורות שהן שגורות, ומציעים שלא להתעקש בהן, ולא לאסור לומר לדר, לפל ולטל.

הא' מנצור: לא רצוי להגביל את זה לשלושה פעלים אלה, כי יש בוודאי עוד, כמו לשא ולתן.

הא' בלאו: הבעיה היא לסע ולא לשא. לשא היא על דרך לשון חכמים. צורות כמו לדע, לשב, איש לא יאסור אותן.

הא' מנצור: פה הניסוח כללי, ש"צורות המקור לדר, לטל לפל... תהיינה מותרות בלי גו"ן". לפי זה מתקבל כי אסור לומר לשא ולתן. לא הובחן פה בין לשון מקרא ללשון משנה.

הא' בלאו: זאת אומרת, שצריך להוסיף הערה, שהצורה השגורה בלשון חכמים היא כזאת וכזאת.

הא' מנצור: יש צורות מסוימות ששגורות בלשון חז"ל ואלה מותרות גם בלי גו"ן.

הא' בלאו: אכן, צריך לנסח את זה מחדש.

הא' בן-חיים: חוזר אני על הנחת היסוד שלי: בדרך כלל אנו נוהגים לפי המקובל במקרא. לפיכך במקור מתקיים הגו"ן, כמו: פנפל, פנפל, פנפל וכיוצא באלה. לעתים מותר לחסר את הגו"ן, כמו: לפל, לטל, אבל צריך לשים סייג ברור לכך על-ידי מניית הפעלים כולם. לדעתי, אין לקשור בימינו את המקור אל העתיד בכלל קבוע. על כל פנים הדבר צריך עיון נוסף.

הא' בלאו: הא' מנצור תבע את עלבונן של צורות לשון חכמים; צריך להזכיר אותן.

הא' גולדנברג: השאלה של לשא וליתן לא נשמטה מאתנו, אלא יצאנו מן העיקרון, שהחלטות של האקדמיה, או שמלפני היות האקדמיה, קבעו, שלשון מקרא היא היסוד לתורת הצורות העברית. כמובן, אפשר כיום, אחרי שנים רבות, לשים סימן שאלה גדול

ולשאל שאלות בקשר לכך, אבל זו מהפכה רבתי. בצד הצורות המקובלות יש גם צורות רבות שאינן מקובלות. בלשון חכמים אפשר לגזור בכל פועל את המקור מצורת העתיד: גם לִפְעַע ולא רק לִנְטַע וכיו"ב. לו באנו להציע שבקביעה של האקדמיה, צורת המקור יכולה להיות לִנְטַע וגם לִפְעַע, גם לְנָדַר וגם לָדַר, גם לִנְטַע וגם לִפְעַע – כי אז הייתה זו מהפכה גדולה בדרכנו בכל מה שקשור בתורת הצורות. ייתכן שצריך לעשות זאת וייתכן שלא, אבל אין זאת שאלה צדדית, ונדמה לי שבסך הכול מוסכמת ההחלטה העקרונית, שנתקבלה לפני שנים רבות, לקבל את הדקדוק המקראי כיסוד.

עם כל זאת שאנחנו יודעים שיש התפתחויות שונות, ההחלטה שתבוא לקיים צורות מקור בכל המקרים על דרך לשון חכמים, תהיה מהפכה גדולה לא רק בהחלטות האקדמיה, אלא גם בשימוש הלשון. מה שקיים כיום בשימוש הלשון הרי אלו מספר צורות שמקובלות. לו רצינו יכולנו לציין את הצורות האלה, לפתוח את השער לכל סדרי התצורה האלה, אבל אז היו המלומדים בלשון חכמים יכולים לגלות לנו כי יש באוצרותיהם עוד דקדוק שלם בנוסף לכך: לא רק הצורות האלה, אלא גם צורות רבות אחרות, וכל תמונת הלשון הייתה אחרת. כאן השאלה היא עקרונית, ולא שאלה שמא נעלם מעינינו משהו ושכחנו לדון בו.

הא' בר-אשר: אבל צריך להודות, שיש כרסום מתמיד במעמדה של לשון המקרא. כלומר, אנחנו מקבלים את לשון המקרא כנורמה, אבל אנחנו גם מכרסמים בה. (הא' גולדנברג: נכון!)

הא' בלאו: רציתי רק לומר, שמה שאנו אומרים תמיד, שכל הצורות שבמקרא מותרות, גם כשאנו מחליטים אחרת – חל גם על לשון חכמים. מי שירצה להשתמש בצורה זו, יכול. הבעיה כאן היא אחרת. הבעיה היא במפגש בין הנטייה של הלשון המודרנית לבין צורות שהתהוו על רקע אחר לגמרי, או על רקע דומה, לפעמים, בלשון חכמים. כך לְנָפַל וּלְיָפַל בלשון חכמים. אבל מאחר שאצלנו רק לְפָעַל קיים, ולִפְעַע בלשון המודרנית, אבל כמובן לא לִפְעַע בלשון חכמים: פה הבעיה. על כן אולי כדאי למרות זאת, כמו שאמר הא' מצורה, לכתוב איזו הערה, כפי שתנסח הוועדה. (הא' ברוידא: הנורמה היא המקראית, וההערה הקטנה היא על ייחוד לשון.)

הא' אבנר: מזמן שנקבעה הלכה שדקדוק לשון המקרא עומד ביסוד הדקדוק העברי – קרה משהו. העיר על זה פרופ' משה בר-אשר כנדרך אגב. קרה משהו בעיקר בגלל התפתחותה של הפרוזה האמנותית העברית: חלה בה הסטה של מעמד הדקדוק המקראי. מן הפרוזאיקנים הגדולים העתיקו גם בני-אדם שאינם יודעים מאיזה מקור הם מעתיקים. אלו העתיקו בעיקר מן החדשים, אבל התוצאה אחת: הצורות האלה, כמו "לישא וליתן" – שעוד לפני דור היו 'צעצוע' של למדנים – היום, נער שכותב חיבור עברי דש אותן בעקבו. אולי זאת מהפכה גדולה; אבל להתעלם ממנה איננו בני חורין. לכן, לקבוע כאן כלל, שכל ילד שילמד אותו בספר דקדוק יגיע למסקנה, שעגנון כותב בשגיאות – מזה אני נרתע.

הא' אלדר: כדי לא להגיע לזה, אין הכרח ללכת לצד הקיצוני, שבמקרא נוהגות צורות כאלה וכאלה ושבבלשון חכמים נוהגות צורות כאלה וכאלה. אני חושב שוב, שנקודת המוצא לדיון, ולניסוח הכלל, היא הבעיה שמנוסחת בסעיף הראשון, שצריך לומר לְנִסְעַ, לְנִגְעַ, לְנִטְעַ. זה הכלל. כותבים כאן שיש גם לְטַעַת, ויש גם לְטַעַ. מה זה מעלה ומה זה מוריד? הרי הבעיה היא לְסַעַ ולא לְנִטְעַ וְלְטַעַת שבבלשון מקרא, ולא לְטַעַ שבבלשון חכמים. אני לא צריך לאשר את לְטַעַת, ולא את לְטַעַ שבבלשון חכמים. לא זאת הבעיה. הבעיה היא שתיים-שלוש צורות, כמו לְסַעַ וְלִגְעַ. אז בשביל שתי הצורות האלה אני צריך לתת כלל שכולל את כל הצורות הפייטניות, החזו"ליות והמקראיות, ולאשר אותן או לא לאשר אותן? לא קובעים פה דקדוק של הלשון העברית החדשה; יש כאן כלל נורמטיבי, שהאקדמיה אומרת: אנחנו אוסרים לומר לְסַעַ. וניסוחו את זה בדרך פוזיטיבית: אנחנו אומרים לְנִסְעַ וכדומה. אין כאן מקום לאשר מה שיש בלשון חכמים ומה שאין. זה גם לא נוגע לשאלה. אין כאן כוונה לתת את מה שמותר ומה שאסור. ודאי שאסור לְנִסְעַ, שאסור לומר כך וכך, כי אז אתה פוסל את עגנון, ועוד צורות פייטניות ועוד כהנה וכהנה. נקודת המוצא צריכה להיות: איפה הבעיה? ולא צריך לעורר בעיות שאין עליהן תשובה. לדעתי סעיף א' הוא הרלוואנטי לבעיה שלנו. החוברות של ראובן סיוון בלשונונו לעם מיועדות לבתי-ספר. הכללים שמנסחת האקדמיה לא זאת מטרתם. אנחנו לא כותבים ספרי לימוד ולא דקדוק מקיף, אלא אנחנו נוטלים לעצמנו רשות לפסוק בנושאים שבהם הציבור מתלבט. הציבור לא מתלבט בצורת לטעת ולא בצורת ליטע. לא זאת הבעיה. לפסול את זה – אסור, ולאשר את זה, את צורת ליטע שבבלשון חכמים, זה מיותר.

הא' סיוון: בתורת הדקדוק צריך שהילדים והילדות ידעו, שיש תפעלו ויפעלו, ויפעלו גם לנקבות. כך אומרים גם לנקבות, ולא רק לזכרים, בלשון חכמים.

הא' ברוידא: צריך שיהיה ברור, כי האקדמיה עוסקת בקביעת הנורמות לכתביה נכונה של אנשים רגילים, ולא של סופרים המבקשים לנקוט צורות של תקופה מסוימת או להתגדר להנאת עצמם וקוראיהם. התלמיד ילמד לְנִגְעַ, לְנִסְעַ, ובהערה באות קטנה ייאמר כי הצורה לְנִעַ היא מדרשית או עגנונית וכיו"ב. אין אנו כותבים דקדוק של העברית לתקופותיה ולסגנוניה. גם התלמיד והמורה והעיתונאי וגם הסופר (אם אין לו סיבה מיוחדת לסטות) ינהגו לפי הנורמה, ובמרוצת הזמן גם יידאו כמתהדרים (או מגוחכים) לכשיסו ממנה ללא צורך.

הא' רבין: אני חושב שצריך להתחשב ביותר. סוף כל סוף, כל אותם חיבורים ופרסומים של האקדמיה לא יגיעו לילדים. כאן יש שאלה. הרבה מן המורים, בעיקר מורים בבית הספר העממי, לא עברו אוניברסיטה, לא למדו לשון עברית היסטורית וכו'. מורה כזה – ואני ראיית דוגמאות – לוקח מה שכתוב פה, וזו לא העברית. בתנ"ך כתוב אחרת, אבל הוא לא מבין את הצורות התנ"כיות. למדתי בבית ספר גרמני. בשנים האחרונות קראנו טקסטים עתיקים ולמדנו שבטקסטים עתיקים הדברים נראו אחרת, ולזה ניתנה חשיבות

גדולה, כי היה ידוע, שכאשר התחילו לפרסם את הטקסטים מימי הביניים, חשבו שאלה שגיאות. האנשים שקיבלו חינוך מתקדם קצת, ידעו שזה היה אחרת, ושאלו אינן שגיאות. גם גטה ושלר כתבו אחרת, ולא צריך להתרגש, אבל צריך לזהות. ואני חושב, שחשוב להעיר באיזה מקום כאן, לטובת המורים שילמדו, שצריך גם להסביר לילד את הצורות העתיקות, ולהגיד, שבאותם הימים אמרו כך וכך; זה לא מחייב אתכם, אבל זאת עברית כמו העברית האחרת. אם לא נעשה כך ניצור פער. אל נשכח שחלק גדול מן המורים לא עברו קורסים בבלשנות היסטורית. אפילו דקדוק היסטורי אפשר ללמד בצורה שמורה ממוצע יבין שזו צורה אחרת שיכולה להיות גם יפה מאוד ונותנת משהו. אחרת, הרי אצלנו עדיין יש האמרה הקיימת, שאנחנו מדברים בלשון המקרא. הילדים חשבו שאנחנו מדברים בלשון המקרא. צריך ללמד את האמת העצובה הזאת לילדים, ואז ייהנו הרבה יותר מקריאת המקרא, מפני שזה יאמר להם משהו גם מבחינה לשונית. זאת אומרת: אני בהחלט תומך בניסוח המלא, עם התוספת.

הא' אלדר: אני רק הבלטתי את מעמדו של הכלל ככלל, שצריך לקבל עדיפות. אם מוצאים לנכון, שדרישתו של פרופ' רבין נכונה, צריך לומר, שבמקרא יש צורות על דרך מה שנאמר כאן, ובלשון חכמים יש צורות על דרך העתיד, כפי שצוין. פשוט, תיאור שלא מאשר ולא פוסל.

הא' בלאו: במקרה כזה יש קצת בעיות, כי למשל, לְגֶשֶׁת זו צורה חיה כל כך, שאיננו יכולים להתעלם ממנה גם כשאנו מתארים את העברית המודרנית. אמנם אנחנו באים לתת הוראות, ואיננו כותבים דקדוק מקיף, אבל הבעיה היא, שכאשר באים לנסח, מן הראוי שבאיזה שהוא אופן נכלול גם את הדברים שנאמרו בהודעה.

הא' אלדר: אני לא מתנגד. אני פשוט רוצה שיהיה ברור, שלשאלות שמתעוררות בחיי יום-יום לא תהיה תשובה בתיאור המצב במקורותינו, והאדם יאבד את דרכו, כי המחפש ימצא עשר צורות אפשריות. לכן, קודם-כול יש כלל. עכשיו, בשביל יודעי ספר ומורים אנחנו גם מוסיפים הערות מאירות עינים לגבי המקורות. אבל זה לא שייך לבעיה שלפנינו. הצורה לְגֶשֶׁת קיימת, אבל לא מתעוררת השאלה, כי אף אחד לא אומר לְגֶשׁ ולא לְגֶשֶׁשׁ.

הא' רבין: הפרופסור רפאל ניר עשה ניסוי עם התלמידים שלו בכיתות הגבוהות של בית-הספר התיכון. הוא שאל באחת השאלות, האם יש במקרא שגיאות. התשובה הייתה: כן יש שגיאות, כי אז עוד לא למדו דקדוק. זה מה שצריך למנוע, כי זה יכול להביא לתוצאות לא נעימות.

הא' בלאו: אנחנו נצביע.

הצבעה

בעד סעיף 4), עם ההוספות שהוועדה תדון בהן,

ובניסיון לנסח את הדבר בצורה שהשתמעה מן הוויכוח
נגד - אין

סעיף 4 התקבל והועבר לוועדה לצורך ניסוח סופי.

ע"ו-ע"י (סעיף 5 בהודעה למליאה)

הא' בלאו: יש כאן שני עניינים שאין דמיון ביניהם. האחד, הפועל נות. כפי שידוע לכם, יש גטייה כפולה במקרא, על דרך ע"ו הַנִּיתָ ועל דרך פ"ג הַנִּיתָ. בבתי הספר מלמדים בדרך כלל, שבמשמע 'לשים' יש דגש, ובמשמע 'לתת מנוחה' המבנה הוא על דרך ע"ו. אמנם יש גטייה כזאת במקרא, אך אין זה תמיד כך, כי יש גם צורות כאלה וגם כאלה. הוועדה סברה, שתשועת הלשון העברית לא תהיה על הדרך הזאת, להחמיר דווקא בעניין הזה, שהַנִּיתָ יהיה דווקא בהוראת 'לשים' והַנִּיתָ דווקא בהוראה של 'לתת מנוחה'. זה עניין אחד. שונה העניין השני. הלוא הדקדוק של הלשון העברית המודרנית בנוי במידה גדולה מאוד על דרך הערבית, ובערבית הפועל המקביל לפועל הַקִּישׁ הוא דווקא קָאֵס, יְקִישׁ. לכן ערביסטים ויודעי ערבית אהבו לומר הַקִּישׁ, גזור מע"י, אבל כל המסורת שלנו היא על דרך פ"ג. ומאחר שע"ו ופ"ג מתחלפים, לא ראתה הוועדה לנכון ללכת דווקא על דרך הערבית אלא על דרך העברית, ולכן הצורה שהעדפנו היא הצורה הַקִּישׁ, כפי שזה במסורת. אני קורא אפוא:

5. פעלים אחדים מנחי ע"ו נוטים גם כחסרי פ"ג בלי הבדל משמעות, ואלה הם: מְנִיתָ, מְסִיל וּמְקִישׁ [מן השורש ק-ו-ש, לדברי קצת מדקדקים בדורנו]."

ייתכן שמן הראוי יהיה להפריד את הסעיף לחלקים, להוציא את הפועל הַקִּישׁ ולומר, פשוט, שהוא נגזר משורש נ-ק-ש, ולהשאיר רק שני פעלים. על כל פנים, זה הרעיון שהוועדה הציעה.

הא' מנצור: אולי כדאי למחוק את המלים "בלי הבדל משמעות". אנחנו מדברים על כך, שִׁמְנִיתָ וּמְנִיתָ זה היינו הך. אולי לא כדאי לנסח כך, אלא רק לומר כי הם נוטים גם כחסרי פ"ג. האם האקדמיה החליטה שאין הבדל במשמעות?

הא' בלאו: הוועדה החליטה, וזה תלוי בכך אם האקדמיה תחליט. הוועדה מציעה, שלא להבחין. "כאשר יִנִּיתָ ידו" זה לא ייתן מנוחה לידו. השורש של ע"ו ופ"ג זו הבעיה.

הא' בן-חיים: שורש נ-ט-ל, בארמית, פירושו לנסוע, ופירושו לטייל, מע"ו, ויש חילופים רבים בגזרות. לרעתי צריך לומר, שהפועל הוא הַקִּישׁ בדגש, ולא הַקִּישׁ, ולא להיכנס

לסברות, תחום שבו מדקדקים או מילונאים פעם עושים כך ופעם עושים כך. לדעת האקדמיה לא צריכה לנמק, אלא לפרש מה צריך לעשות. יש פה הרבה חברים שחולקים זה עם זה. אך כולנו מסכימים שיש מְנִיחַ ומְנִיחַ, מְקִישׁ ומְקִישׁ.

הא' גולדנברג: בעקבות דברי הא' בן-חיים, הייתי מציע למצוא ניסוח לעניין האחרון, בלי להתייחס לשורש בכלל. אינני יודע מה השורש של 'הניח'. (הא' בלאו: נשב בוועדה ונחשוב.) השורש נגזר מן הצורות, ולא תמיד רק הצורות מן השורש. תהיה הסכמה יותר קלה ויותר נכונה כשלא תהיה התייחסות אל השורש. עניין זה נכלל בדיון על פעלי פ"ב בגלל הקשר שיש לצורת "הניח" אל גזרה זו.

הגב' בהט: איני רוצה לדבר על הפעלים מְקִישׁ או מְקִישׁ, או מְטִיל או מְטִיל, אבל אני רוצה לריב את ריבו של הפועל מניח. אני חושבת, שאיננו רשאים בשום פנים להתעלם ממה שהורו אותנו במשך יותר מימי דור, וכבר הורינו גם אנחנו את התלמידים שלנו, שצריך לומר "אני מְנִיחַ דבר על השולחן, אני מְנִיחַ הנחה", ומי שאומר מְנִיחַ הרי הוא כמי שאומר "מְצִיעַ הצעה". כך מקובל, משום שעשו לנו, בצדק או שלא בצדק וואני מרשה לעצמי לומר: שלא בצדק, שטיפת מוח, ועכשיו איננו יכולים להיות כמתעתעים בעיני הציבור. מכיוון שהיום אין אומרים מְנִיחַ בשביל לתת מנוחה, אלא אומרים "תן לי מנוחה", איני מדברת אלא על הצירוף "מְנִיחַ את הדעת", כי כאן אומרים "דעתי נוחה", ויש מקום להבדיל בין "לְהִנִּיחַ את הדעת" מזה, לבין כל שאר ההנחות. אם נתיר לומר עכשיו מְנִיחַ במקום מְנִיחַ, יגרור דבר זה אחריו אנחה, ואני חוששת מאוד, שיראו בזה גם היתר בשביל מְצִיעַ, ובשביל מְסִיעַ, ובשביל עוד מלים אחרות. אנחנו צריכים להיות ערים שלא להתלחף דבר שהורו אותנו בצורה יסודית מאוד במשך דורות בהוראה חדשה. גם קריינים אמונים על הבחנה זו במשך שנות דור, לפחות. אני מציעה לומר תמיד מְנִיחַ, להוציא את הביטוי "מְנִיחַ את הדעת". (הא' בלאו: ומה עם תפילין?) עניין התפילין הוא הלכה, ואני איני מורת הלכה.

הא' בן-חיים: אינני יודע בדיוק, אם אני מְדִיחַ את הכלים או מְדִיחַ את הכלים. מה אני צריך לעשות? ויש מְזִיעַ ויש מְזִיעַ. אנחנו מלמדים שאלה פעלים משורש ע"ו. יש פה שתי צורות. לכן מה שהציעו כל פעם אלו משמעויות שלא מתיישבות עם המצוי במקורות.

הא' ייבין: אגב, כיוון שפרופ' בן-חיים הזכיר מְזִיעַ, אני רואה שברשימה יש מְזִיעַ, וצריך למחוק אותו. איש לא אומר שזה פ"ב. לגבי מניח, אני תומך בדברי גב' בהט. עסקתי בניקוד של ספרים ותמיד הייתי מנקד לפי השיטה הזאת, ש'מנוחה' זה מְנִיחַ, ו'לשים' זה מְנִיחַ. אולי נצביע, אם למחוק את שלוש המלים "בלי הבדל במשמעות".

הא' בלאו: אם כך, אעמיד להצבעה לחוד כל אחד משלושת הפעלים, ואז נראה מה נחליט.

הא' מנצור: אני מציע למחוק את הסעיף הזה מכאן, ולדון בפעם אחרת בשאלה כולה.

הא' בלאו: אנא, כבר דנו בזה בכובד ראש בוועדה, ואחר-כך דננו כאן, ואני חושב שאנחנו צריכים להחליט. לא נהיה חכמים יותר בדיון אחר. אינני אומר שההחלטה תהיה תמיד ההחלטה הטובה ביותר, אבל אני חושב שיש לנו הנתונים, כולנו יודעים את הבעיה, ואנחנו נחליט עכשיו, אחד-אחד.

הא' גולדנברג: נראה לי שהשיקול לגבי כל השאלה צריך להיות רק אחד: אם ביטול משמעות הוא רצוי, ואם יש לו אפשרות להתקיים. אם יש לו יסוד בכתובים הקדמוניים, עניין זה איננו שייך לשאלה אלא בדיעבד.

הא' בלאו: אבל יש עוד דבר אחד: השאלה היא, אם באמת, בדיבור החי, מקיימים את ההבדל הזה, בין **יָנִית וַיָּנִית, מְנִית וּמְנִית**. אם אין מקיימים את ההבדל הזה, מדוע אנחנו קובעים?

הא' גולדנברג: בדקתי את הדברים באופן שטחי. אנשים שמבחינים בין **מְפִיר לְמִפִּיר**, מבדילים גם בין **מְנִית וּמְנִית**. (הא' בלאו: לא כולם) השאלה הזאת היא שאלה שקצת חורגת מהשאלה לגבי שתי הצורות האלה. יכול להיות, שהכלל הזה שייך לדקדוק הפרטי של הפעלים האלה, ובאמת איננו חלק אורגאני של שאלת פ"ג.

הא' בלאו: כבר הקדמתי ואמרתי, שבאים עתה כמה פרטים, ושזה דבר שולי. ודאי שאתה צודק.

הא' גולדנברג: אולי אפשר לנסח את זה כך, שבצד הצורות האחרות קיימות צורות של **מְנִית וּמְטִיל וּמְקִיש**.

הא' בלאו: אנחנו צריכים להתמודד עם השאלה, ואיננו רוצים להתחבא מפניה. השאלה לגבי נ-ו-ח היא פשוטה: האם ההבחנה הזאת, אשר דור - או דורות - של ספרי לימוד התפרנסו ממנה...

הגב' בהט: וקרייני רדיו וטלוויזיה. יש קריינית אחת האומרת, שהיא תתפטר אם יחליטו עכשיו לומר **מְנִית**.

הא' גולדנברג: למה הדבר דומה? הייתה, למשל, שאלה באנגלית, אם להבדיל בין **"economic"** ל-**"economical"**. אלה גזירות שונות, שמעמדן שווה ברוב הגדול של גזירות שמות התואר. השאלה עמדה, אם יש צורך בכך, ונמצא כי יש צורך בכך. מורי הלשון יאמרו בדרך-כלל: אם יש צורך להבחין, נשתדל, ונקווה שזה יצליח; אם כעבור

חמישים שנה מוציאים מהדורה שנייה, ורואים שהדבר לא הצליח, אומרים: חבל, אבל זה לא הצליח. עכשיו, לקום בכוונה ולבטל דבר שיש בו בידול משמעות, אינני סבור שדבר רצוי הוא.

הא' בלאו: ההבדל בין "economic" לבין "הניח" הוא הבדל גדול מאוד! הציבור בדרך כלל איננו מקפיד בהבחנה בין צורות של פ"ג ובין צורות של ע"ו. יש כאן הבחנה אשר איננה מבוססת על מה שיש במקורות, ואשר כולה בנויה על העדר הבחנה בלשון החדשה. פירוש הדבר, שאין לעניין הזה על מה לסמוך, לא מנקודת ראות של המקורות ולא מנקודת ראות של הלשון החדשה. ומדוע נעשה את זה? האם מפני שמורים שיחקו בזה? הלוא זה לא נכנס לתודעה, אלא רק לתודעתם של אותם מורי הדקדוק שהם אינטליגנטים במידה מספיקה להבין את זה. לאחרים – לא.

הא' בן-חיים: רציתי לשאול, איך אומרים "עקירה לצורך הנחה", בדגש או לא? הַנְחָה או הַנְחָה? מְנִיחַ או מְנִיחָ?

הא' בראשי: אני רוצה לחדד דבר שאמר הפרופ' גולדנברג. אנחנו צריכים לנתק את הזעם שיש על מתקני הלשון, שניסו למשוך מן המקורות מה שאין בהם. עובדה, שהיום רווחים הבדלים. הרוב מבדיל בין עשוי ועלול (אני שייך לדור שנבחן בבחינות הבגרות בתיקוני לשון). אם באים להיסמך על המקורות מוצאים דברים מופרכים, אבל עצם ההבחנה היא בהחלט דבר רצוי.

הא' קררי: נכון הוא שהאקדמיה מתחשבת במה שהעם נוהג, אבל כאן אין מדובר במה שהעם נוהג, אלא במה שמורים מסוימים לימדו. שום אקדמיה לא צריכה להתחשב בזה, במה שעשו בבת-הספר. אם זה היה נוהג של העם, זה היה בסדר.

הא' בלאו: לו אמרו לי, שצריך לשנות ולבטל בכוח את הבחנת עלול מעשוי, כי אין במקורות הבדל ביניהם, הייתי אומר, שאולי לא כדאי, כי מספר האנשים המבחין בין עלול לבין עשוי הוא גדול. אבל מי מבחין בין הַנִּיחַ לְהַנִּיחַ?

הא' שבטיאל: מן הראוי, לדעתי, שתהיה הבחנה בשורש 'נוח' בין משמעות אבסטרקטית (כגון: "וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי", "בְּהַנִּיחַ לָךְ", ובלשון חז"ל יש לומר מְנִיחַ את הדעת, ולא מְנִיחַ) לבין משמעות פיזית (כגון: "וַיִּנַּח בַּגְּדוֹ אֶצְלָהּ", "וַהֲנִיחוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ"). והרבה דוגמאות יש ברחבי המקרא לשתי המשמעויות.

ניתן לומר שגם הנאמר "וכאשר יָנִיחַ יְדוֹ וּגְבַר עֲמַלְק" הרי זה מלשון מנוחה. אין זה 'דרש דקדוקי', אלא חוות דעת דקדוקית.

ולעניין ברכת "לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין" לפי מסורת אחינו האשכנזים, כדאי לעיין בספר הערוך בערך 'תפילין', ושם מדובר על זה באריכות.

הא' אבנר: קשה לי מאוד לתת את ידי לחיזוקם של משפטים תפלים ושל אמונות תפלות. מוריי לימדו אותי הרבה דברים ממין זה, וזה אחד מהם. מיום שעמדתי על דעתי הבנתי שאין להם יסוד. ניסו ללמד אותי מוריי, שאלו זה נקבה ואֵלָה זה זכר, וזו אחת מן האמונות התפלות, כמו ההבחנה בין עשוי ועלול. אם יהיה דיון אתנגד להבחנה המודרנית הזאת, וברוך השם, שיאמר משהו בדרך זו למורים, שלא ילמדו את הילדים דברים שלא היו ולא נבראו. ברטונוב הזקן היה מספר, ששחקן ותיק סירב לציית לבמאי צעיר, ואמר: "הרי ארבעים שנה אני משחק את התפקיד כזו" ענה לו הבמאי הצעיר: "וארבעים שנה אתה משחק אותו רע."

הא' בן-חיים: יש ביטוי אחד, "כמו כן", שמקורו במקרא (יש' נא, ו), וחוקרים בני זמננו אסרו אותו מפני שפירשו 'כך' כמו 'כִּנְה'. אבל מסורת עתיקת ימים היא שהביטוי מובנו כבלשון ימינו (ראה למשל בתרגום רב סעדיה גאון).

הא' גולדנברג: נדמה לי, שעל שני דברים צריך לעמוד חד-משמעית. השאלה, אם יש לְדָבָר יסוד או אין לו יסוד, איננה חשובה. יש מורי לשון, בכל השפות, שאומרים: יש שתי צורות, ואנחנו זקוקים להבחנה, או רוצים בהבחנה, או מציעים הבחנה. יכול משהו לומר: ההצעה הזאת טובה, או ההצעה הזאת איננה טובה. השאלה אם יש לזה איזה יסוד היסטורי איננה נוגעת לעניין. שאלת ההבחנה והבידול מקיפה למדי. אנחנו יודעים למשל, שבטלפון אפשר להפחית את מידת הנאמנות של הקול, לזוטר על הרבה הבחנות פונטיות, ועדיין הדיבור מובן, ולא הפסדנו כלום. לפי זה יכולנו להודיע, שהפחתת ההבחנה הפונטית איננה מזיקה, אבל אנחנו משתדלים לטעון, שצריך להגות את הדברים כדיוקם, לא רק במקום שיש חשש שהיגוי אחר יסיט את המשמעות לאחור, אלא בשם צחות הלשון. מספר ההבחנות שאפשר להסתדר בלעדיהן הוא גדול מאוד בלשון, גם במשמעויות המלים, גם בצורות וגם מבחינת ההיגוי. אבל העיקרון צריך להיות שתמיד טובה הבחנה מהעדר הבחנה, והשאלה אם יש להבחנה יסוד היסטורי איתן באמת איננה שייכת לעניין.

הא' בלאו: אתה הורג כל טורקי לחוד: אתה צודק בזה, שאין חשיבות גדולה לשאלה אם יש לזה יסוד היסטורי או לא. אתה צודק בזה, שעניין ההבחנה אינו כל כך חשוב. אבל יחד יש לך עניין שבטעות יסודו, ויש עניין שהוא מיותר מבחינת הקומוניקציה. כשיש שני הדברים האלה יחד, שהוא גם בטעות יסודו וגם מיותר, אז בשביל מה לעשות את זה? בעיקר, כשהעניין מקובל אך ורק על אנשים מעטים ביותר.

הא' גולדנברג: אבל אתה רואה שהציבור מתחלק פה לפי הרגליו.

הא' בלאו: אני אומר מְנִית ומְנִית, אינני יכול להגיד אחרת, אבל אינני רוצה לחייב איש, שיאמר כך. רבותיי, אני חושב שכל אחד יודע מה הוא רוצה לומר, ואני מדבר לעת-עתה רק על הפועל נ-ו-ח. יש בו שתי צורות מורפולוגיות, הַנִּית והִנִּית. הוועדה

הציעה, שבין שתי הצורות האלה לא תהיה הבחנה סמנטית. זאת אומרת, שנשתמש באחת משתי הצורות האלה כרצוננו, בהוראה זו ובהוראה האחרת. מי בעד הצעת הוועדה?

הא' ברידא: כך ייאמר לתלמידים?

הא' בלאו: כך ייאמר לתלמידים, או לא ייאמר להם דבר.
יש שלוש הצעות, העומדות עתה להצבעה:

1. הצעת הוועדה;
2. ההצעה, להמשיך בהבחנה, והג'ית יהיה פירושו אך ורק 'נתן מנוחה', והג'ית פירושו 'לשים';
3. הצעה להעדיף לעצום את העין, ולהגיד, שמבחינה מורפולוגית שתי הצורות ישנן, ולא להוסיף דבר.

הא' בן-חיים: חיפשו במילונים וגזרו את הפועל הג'ית משורש י-ג-ח. מי שהוא אמר, שגם ב-ע"ו יכול להיות דגש. אנחנו הבאנו את זה לפי השקפה, ששניהם גזורים מע"ו. אני מציע, שנדבר על כך, ששני הפעלים מניית ומניית נכונים בעברית, בשתי המשמעויות. אולי כדאי שלא לדבר על השורש, אלא רק על הפעלים.

הא' ברידא: מלבד הדקדוק יש גם היגיון. האם יש ללמד, כי 'להג'ית יד על השולחן' ו'להג'ית יד מן השולחן' זה אותו הדבר?

הא' בלאו: מאחר שיש שלוש הצעות, נצביע לראשונה, כשכל אחד יכול להצביע יותר מאשר פעם אחת. אחר-כך אעמיד את שתי ההצעות שקיבלו את מספר הקולות הגדול ביותר להצבעה ניגודית, ואז כל אחד יצביע רק פעם אחת. נחזור אפוא על ההצבעה, ואעמיד שלוש הצעות: אחת – הצעת הוועדה, שצורות הג'ית והג'ית – אין הבדל ביניהן; ההצעה השנייה – שיש שתי צורות בלשון, הג'ית והג'ית; הצעה שלישית – שהג'ית משמעו 'שם' והג'ית משמעו 'נתן מנוחה'. ורשאים אתם להצביע יותר מפעם אחת.

הא' אבנר: אולי נצביע תחילה על ההצעה שהזכרת בתור הצעה שנייה, כלומר, מצביעים אם מכריעים או שאין מכריעים. ודאי שיש שתי צורות בלשון, אבל אם מכריעים – אז נכריע.

הא' בלאו: אני מוכן. ההיתר, להצביע פעמיים, בוטל. אנחנו מצביעים, אם אנו מכריעים כאן, או שאין אנחנו מחליטים. האם אנחנו רוצים לקבוע את הוראת הפעלים האלה, או שאיננו רוצים לקבוע.

הא' בהט: ההצעה היא, שיהיה הניסוח מקיף בלי להוסיף את עניין המשמעות.

הא' בלאו: אנחנו מדברים עכשיו רק על נ-ו-ח!

הגב' בהט: די שנאמר, ששלושה פעלים מבחי ע"ו נוטים גם על דרך חסרי פ"נ.

הא' בלאו: לא! הקיש נוטה רק על דרך פ"נ, ובהודעה יש טעות! יש שתי צורות, הַנִּיתָ והִנִּיתָ. אתם מתבקשים להחליט, אם קובעים את ההוראה של שני הפעלים האלה, אם לאו. הבה נקבע, אם ברצוננו לקבוע את משמעותם של הַנִּיתָ והִנִּיתָ, או שנתעלם כליל מעניין המשמעות.

הצבעה

- בעד קביעת הוראה - 10
בעד זה, שלא נקבע הוראה - 7

הוחלט לקבוע הוראה.

שתי ההצעות המתחרות הן: הצעת הוועדה, שאין הבדל בהוראה בין הַנִּיתָ לבין הִנִּיתָ, וההצעה השנייה היא, שהַנִּיתָ משמעו 'לשים', והִנִּיתָ - נתן מנוחה.

הצבעה

- בעד ההצעה שאין הבדל בהוראה בין הַנִּיתָ והִנִּיתָ - 9
בעד ההצעה שיהיה הבדל בין שתי הצורות, הַנִּיתָ משמעו 'לשים', והִנִּיתָ משמעו 'לתת מנוחה' - 7

הוחלט שאין אנחנו מבחינים בין 'הַנִּיתָ' לבין 'הִנִּיתָ'.

הא' בלאו: אנו עוברים עכשיו לעניין הפועל הַטִּיל והִטִּיל, גם בהוראת זריקה, וגם בהוראת להטיל נְטָל.

הא' שבטיאל: הַסִּיתָ והִסִּיתָ - משמעות אחת לשתי הצורות.

הצבעה

- בעד זה שנאמר הן הַטִּיל והן הִטִּיל בשתי ההוראות - 12
נגד - 2

הוחלט שאין הכחנת משמעות בין השניים.

עניין אחרון, הפועל הקיש.

הצבעה

12	-	הפועל להקיש (מעניין לעניין) ינוקד אך ורק בדגש בקו"ף
1	-	נגד
1	-	נמנע

הוחלט על 'להקיש' בלבד.

2. קיבוץ וקמץ קטן בשמות

הא' בלאו: בהודעה למליאה נאמר:

"הקמץ הקטן שבמשקל פְּעֻלָּה מתקיים אף בנפרד של הריבוי, כגון: תְּקַמָּה, תְּקַמּוּת; תְּרַשָּׁה, תְּרַשּׁוּת; יִזְמָה, יִזְמוּת. יוצא מן הכלל השם תְּרַבָּה, שריבוי: תְּרַבּוּת. הוא הדין במשקל פְּעֻלָּה, המקביל למשקל פְּעֻלָּה: חִלְצָה, חִלְצוּת; דְּגַמָּה, דְּגַמּוּת; חִלְיָה, חִלְיוּת; אֲרֻנָּה, אֲרֻנוּת. במקרא: אֲרֻנוּת."

כידוע, ברוב השמות על משקל פְּעֻלָּה ופְּעֻלָּה אין יוצרים את הריבוי על משקל פְּעֻלּוּת כדרך תְּרַבָּה ותְּרַבּוּת, אלא על דרך היחיד, כגון תְּרַשָּׁה-תְּרַשּׁוּת ודומיהם. זה מצב שקיים זמן רב, ורשמנו את זה לשם שלמות, לא כדבר שיש בו חידוש. אלא שבאופן פורמאלי עלינו לאשר את זה.

הצבעה

בעד ההצעה - 11

הא' בלאו: (לשאלת הא' רצהבי, מדוע נתקבל החריג תְּרַבּוּת) יש בעיה קבועה לגבי לשון המקרא. אנחנו בונים את תורת הצורות על יסוד לשון המקרא, ותְּרַבּוּת - שומעים גם כיום.

הא' בראשון: אנחנו פה מחליטים החלטה, שהיא גם נגד לשון המקרא, וגם נגד כל כתבי-היד של לשון חז"ל (הגורסים: זְקָצִין). בלשון המקרא הזכרתם תְּרַבּוּת ונתלו במלה בלתי ברורה, ארוות. יש גם עֲרָלָה-עֲרָלוּת! ובלשון חז"ל כתבי-היד הטובים גורסים פְּעֻלָּה/פְּעֻלָּה וברבים - פְּעֻלוּת... אני לא מתנגד להחלטה. אני רק אומר פה, שכדאי לדעת, שזו היא השפעה של המסורת האשכנזית וחלק מן המסורות (הספרדית והתימנית). פה זו דוגמה מובהקת, שהמסורת שבעל-פה היא שהכריעה.

הא' גולדנברג: אני מבין, שההחלטה היא לגזור את הריבוי מתוך צורת היחיד: עֲצָבָה ועֲצָבוּת (הא' בלאו: כן)

הא' ייבין: ביחס למלה חרבה, יש איזו הבחנה (ולא בדקתי את זה) בין תְּרַבָּה במונח חורבן, והריבוי תְּרַבּוּת, ובין תְּרַבָּה, במשמעות 'בית הרב', וכאן, אולי, צורת הרבים היא תְּרַבּוּת.

הא' ברודיא: דומני, שרשאים אנו להניח, שמשקל חִקְמָה מקביל למשקל הארמי גוזמא; וכשם שיש בארמית שהובלעה בעברית קושיות וכופתאות, וגם גוזמות וגוזמאות, הרי יש לנו חִקְמוֹת במקרא, ויש לתת הכשר גם לְעִצְמָה-עִצְמוֹת, עִרְמָה-עִרְמוֹת, ואף לְעִרְלָה-עִרְלוֹת (למרות "גבעת הערלות") בהקבלה לְעִצְבָּה-עִצְבוֹת (למרות אַרוֹת שבדברי-הימים). כפי שלא יעלה על דעת איש להמציא ריבוי לְחִלְדָּה-חִלְדוֹת ולְחִצְפָּה-חִצְפוֹת, לא ייאמר גם עִצְמוֹת, עִרְמוֹת במקום עִצְמוֹת ועִרְמוֹת בהמשך לחִקְמוֹת.

הא' אלדר: לגבי צורת הריבוי של טְהֵרָה, צְהֵלָה, תְּהֵלָה. בשמות האלה, הקמץ הקטן לא מתקיים. אפשר לציין, ששמות באות גרונית ב-'ע' הפועל דינם שונה.

הוחלט לאשר את יצירת הריבוי כמוצע בהודעה.

3. קמץ גדול לפני סיומת "אי"

הא' בלאו: עניין אחרון – הקמץ שלפני סיומת "אי". בהודעה למליאה נאמר: "הקמץ שלפני הסיומת "אי" משתנה לשווא דוגמת הקמץ שלפני הסיומות "ן", "תן", כגון: הַנְּדָסָא, מַחְסָנָא.

* גם אֶפְסָנָא יהיה בשווא מתחת לסמ"ך (ממלת המוצא: אֶפְסָנְיָה).

אתם זוכרים, שדגנו בזמנן בצורות כגון תותחנים. השאלה שעמדה לפנינו הייתה, אם לומר תוֹתָחַן או תוֹתָחֵן. הכרענו בזמנו, שלפי היקש של הצורות, שבהן הקמץ מרוחק מן הנגינה יותר מהברה אחת, נאמר על דרך תוֹתָחֵנִים – תוֹתָחֵן ולא תוֹתָחֵן. ההצעה כאן דומה. דיברנו כבר על זה, שיש כאן כלל, שתוצאותיו הפונטיות מרחיקות לכת, כי בדרך זאת מכניסים לתוך הלשון שלנו את השמטת הקמץ בהברה שלפני הנגינה, דבר שכמעט איננו מתועד במקרא. אבל אחרי שהחלטנו את ההחלטה הזאת, של תוֹתָחֵן ודומיו, נדמה לי שההצעה שלפניכם היא הגיונית. ההצעה אומרת כך: "הקמץ שלפני הסיומת 'אי' משתנה לשווא דוגמת הקמץ שלפני הסיומת 'ן'". אנחנו אומרים אפוא הַנְּדָסָא, מַחְסָנָא, ולא הַנְּדָסָא, מַחְסָנָא.

מי בעד ההצעת הוועדה, שנאמר הַנְּדָסָא, מַחְסָנָא, כלומר, בחטיפת הקמץ לשווא?

הא' צרפתי: למה?

הא' בלאו: השאלה היא, האם אתה רוצה לומר הַנְּדָסָא או הַנְּדָסָא, והאם אנחנו מעוניינים בנטייה, שיש בה חילוף בין קמץ לשווא.

הא' אירמאי: דיון דומה היה לגבי משפֿטן או משפֿטן.

הא' בלאו: מי בעד הצעת הוועדה, הַנְּדָסָא ודומיו?

הצבעה

- בעד הצעת הוועדה - 11
- נגד - 2
- נמנעים - 2

הוחלט לקבל את הצעת הוועדה.

ד. אישור זיכרונות דברים, דו"ח המזכירות, המילונים לתרמודינאמיקה ולהנדסה כימית הא' בלאו: תודה. יש לי הכבוד לברך את מר אבנר לישיבה הראשונה שהוא השתתף בה, והשפיע והטביע את חותמו.

הא' בר-אשר: ועדת התקנון פנתה בחוזר לכל חברי האקדמיה, לגבי הגשת הצעות לשינויים, אם יש כאלה. הוועדה עתידה להתכנס בקרוב. פנינו, ואיש, כמעט, לא נענה בינתיים.

הא' בלאו: יצאו זיכרונות קפ"ז-קפ"ח. אתם מתבקשים לאשר את הזיכרונות. זיכרונות ישיבת המליאה קפ"ז-קפ"ח הובאו לפני המליאה.

הא' בר-אשר: חבר האקדמיה, הסופר מר שמשון מלצר, מסר את כל כתביו מתנה לחברי האקדמיה. לכבוד מלאות לו שמונים שנה הוא מכבד את כל החברים בספריו. אלה שירצו לכתוב לו מכתב תודה יוכלו לקבל את כתובתו במזכירות האקדמיה.

הא' בלאו: מונח לפניכם דו"ח של המזכירות המדעית לשנה שחלפה, שנת התשמ"ח. הדו"ח הזה יצורף לישיבה כנספת. [הדו"ח מופיע בסוף כרך זה].

הא' אירמאי: בחודש אוגוסט נשלח לחברי האקדמיה סיכום הדיון בוועד המינוח ובוועד הדקדוק, אודות המילונים לתרמודינאמיקה ולהנדסה כימית. יש סיכויים שנקבל כסף להדפסתם. המליאה הבאה היא בחודש מאי, ועד אז לא יהיה יותר סיכוי לקבל כסף. לכן אני מבקש לאשר את המילונים האלה. היו שם שלוש-ארבע מלים, ששני הוועדים ביקשו להביא לתשומת לב חברי האקדמיה. לא נתקבלה שום הערה, ולכן אני מציע לאשר את הוצאת המילונים, כי אפשר להדפיס את החומר, פרט לאותן ארבע מלים.

הא' בלאו: בהחלט!

הצבעה

בעד אישור המילונים לתרמודינאמיקה ולהנדסה כימית, להוציא ארבעה מונחים שחייבים לדון בהם - הרוב.

הישיבה המאה ותשעים – המאה תשעים ואחת (ק"ץ-קצ"א)

ביום חמישי, ט"ז באב תשמ"ט (17 באוגוסט 1989), בשעה אחת-עשרה לפנה"צ, בהר הצופים בירושלים.

מליאת האקדמיה ללשון העברית קיימה ישיבה מיוחדת במחיצת הקונגרס העולמי העשירי למדעי היהדות, באוניברסיטה העברית בהר-הצופים. נושא הישיבה: "מאה שנה לחידוש הדיבור העברי – להערכת העברית המדוברת והכתובה". פתח את הישיבה הא' ז' בן-חיים, והרצו בה ה"ה י' בלאו, גב"ע צרפתי ומ' בר-אשר. דבריהם של כל המשתתפים הופיעו בלשוננו נד (התש"ן), לפי הפירוט הזה:

99	דברי פתיחה	זאב בן-חיים
	על המבנה המורכב של העברית החדשה לעומת	יהושע בלאו
103	העברית שבמקרא	
115	תהליכים ומגמות בסמנטיקה של העברית החדשה	גד בן-עמי צרפתי
	על העקרונות בקביעת הנורמה בדקדוק בוועד הלשון	משה בר-אשר
127	ובאקדמיה ללשון	